

การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

นางสาวกรรณมา วรคุปต์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561

**Exposure, Media Literacy and the Effect of Social Media
Among Senior Citizen in Lak si, Bangkok**

Miss Kannuma Worakhup

An Independent study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Communication Arts in Integrated Communication

School of Communication Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม
ออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
ชื่อและนามสกุล นางสาวกรรณมา วรคุปต์
แขนงวิชา การบูรณาการการสื่อสาร
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2562

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนิตร์ ล้อมชวการ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ศรีดี)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว่าอิสระ การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ผู้ศึกษา นางสาวกรรณมา วรคุปต์ รหัสนักศึกษา 2601500503 **ปริญญา** นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
(การบูรณาการการสื่อสาร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 393 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่นิยมใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) มากที่สุด นิยมใช้บริการสื่อสังคมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ที่พักอาศัย มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครั้งละ 30 – 60 นาที ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อคุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่ามากที่สุด และมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์เดือนละ 100 – 399 บาท 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการเข้าถึงโดยการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากหลายแหล่ง เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ได้มากที่สุด และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดในแต่ละด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์ / อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก ด้านสังคม ได้แก่ มีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้น ด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ ได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารานักแสดงหรือศิลปินที่ชื่นชอบ และ ด้านสุขภาพ ได้แก่ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรค

คำสำคัญ : การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อ ผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สูงอายุ

Independent Study title: Exposure, Media Literacy and the Effect of Social Media Among Senior Citizen in Lak si, Bangkok

Author: Miss Kannuma Worakhup; **ID:** 2601500503; **Degree:** Master of Communication Arts
Independent Study advisor: Theerarux Phothisuwan, Associate Professor; **Academic year:** 2018

Abstract

The objectives of this study were to study 1) exposure to online social media of elderly people in Laksi District of Bangkok; 2) media literacy of elderly people in Laksi District of Bangkok; and 3) the impact of social media on elderly people in Laksi District of Bangkok.

This was a quantitative research. The sample population was 393 people aged 60 and over living in Laksi District of Bangkok, chosen through accidental sampling. The research tool was a questionnaire. Data were statistically analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that 1) The type of social media used the most by the samples surveyed was Line application, accessed via smart phone. Most of them were exposed to social media most often at their homes and most of them reported using it every day for 30 – 60 minutes at a time. Their main reason for using social media was to chat with friends, both new friends and old friends. 2) The level of media literacy of most elderly people in Laksi District of Bangkok was rated as medium. The samples surveyed had the greatest level of skill in searching for information from several sources such as Facebook and Line. 3) The impact of social media that was perceived as the most impactful was economic impact, because the samples had to use more money to pay for telephone and Internet service. The social impact was perceived as positive because social media helped them communicate with friends and family more. For emotional impact they reported that social media entertained and relaxed them because it provided a way to watch videos, listen to music, watch sports, play games and follow news about celebrities. The health impact was also seen as positive because they learned useful information about nutrition and disease prevention.

Keywords: Media exposure, Media literacy, Impact of social media, Elderly

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ชีรารักษ์ โภธิสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการศึกษาเป็นอย่างดีมา โดยตลอด ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบ ที่ช่วยชี้แนะและปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ ล้อมชวการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุพงศ์ สุขโสต และอาจารย์กรรพุม บุญทวี ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำในการสร้างแบบสอบถามจนเสร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ขอขอบคุณคุณวรรณภา นุ่มอ่อน และเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือในด้านต่างๆ ด้วยความยินดีและเต็มใจ รวมถึงคอยให้กำลังใจอย่างเสมอมา ขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งมีส่วนช่วยให้การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ประสบความสำเร็จ

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณอย่างสูงสุดและขอมอบความสำเร็จ คุณค่า และประโยชน์อันใดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ แต่ครอบครัวข้าพเจ้า ที่คอยสนับสนุนเป็นกำลังใจที่สำคัญให้กับข้าพเจ้าเสมอมา

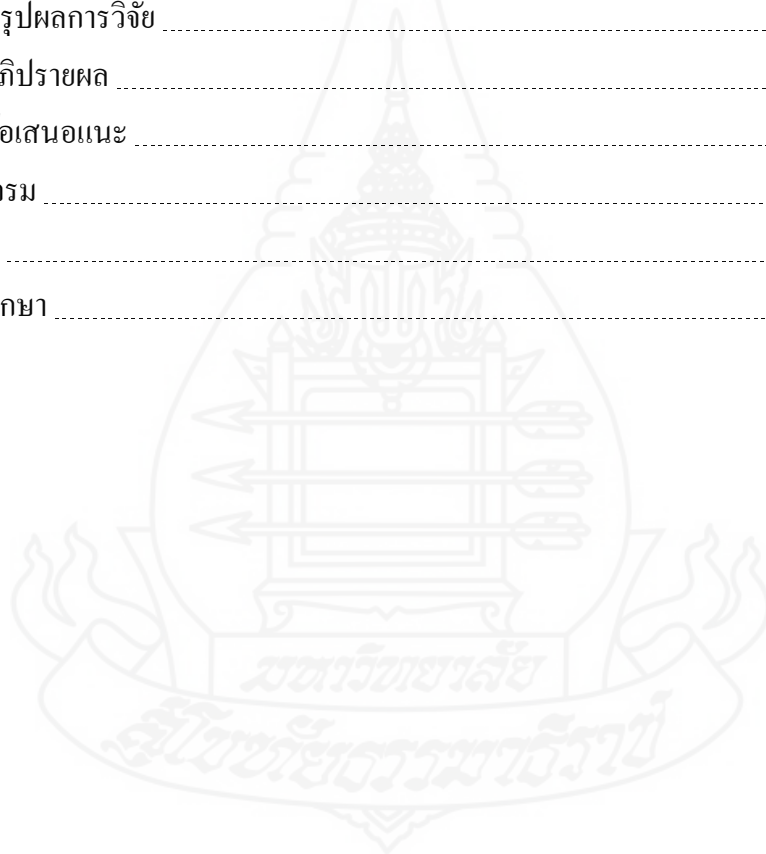
กรรณมา วรคุปต์
สิงหาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหานำวิจัย	4
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ขอบเขตการศึกษา	6
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์	8
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	19
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ	28
แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ	37
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	59
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	63
ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	66
ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	70
ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	72
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	76
สรุปผลการวิจัย	76
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	87
ประวัติผู้ศึกษา	94

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป.....	64
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	67
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	70
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร	72

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 กระบวนการเลือกสรรข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์	30

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูล ปัจจุบันกระแสการใช้งานอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ประเภทสมาร์ทโฟน และอุปกรณ์พกพา ได้แก่ แท็บเล็ต ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กร หรือกลุ่มบุคคลได้นำสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ประโยชน์ทั้งในการสื่อสารติดต่อกันภายในหน่วยงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการ ติดต่อกับประชาชนมากขึ้น บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของประชาชนเพิ่มขึ้น แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงการใช้งานของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ไปตามกระแสความนิยมของกลุ่มผู้ใช้กลุ่มต่างๆ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สื่อสังคมออนไลน์มีทั้งข้อดีและข้อด้อย รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ อาญากรรมคอมพิวเตอร์และความมั่นคง ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ แต่หากนำข้อดีและผลที่เกิดขึ้นในแง่ดีมาใช้ในการสื่อสารข้อมูลจากหน่วยงานราชการสู่สาธารณะ และลดข้อด้อย รวมทั้งหาแนวทางการป้องกันผลด้านลบมิให้เกิดขึ้น สื่อสังคมออนไลน์จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนสื่อหลักที่มีอยู่เดิมได้เป็นอย่างดีสร้างโอกาสให้หน่วยงานราชการ สามารถสื่อสารกับสาธารณะ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น (แสงเดือน ผ่องพูน, 2556)

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยจากข้อมูลของ United Nations World Population Ageing พบว่า หลังจากปี 2552 ประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงได้แก่ เด็กและผู้สูงอายุ จะมีจำนวนมากกว่าประชากรในวัยแรงงาน และในปี 2560 จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประชากรเด็กลดลงกว่าผู้สูงอายุ สถานการณ์นี้เป็นผลมาจากการลดภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็ว และการลดลงอย่างต่อเนื่องของระดับการตายของประชากร ทำให้จำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ, 2561) คาดว่าในปี 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” ซึ่งจะมีผู้สูงอายุ 1 คนต่อ

ประชากรทุกๆ 5 คน หรือประมาณกว่า 14 ล้านคน และภายในปี 2583 จะเพิ่มจำนวนขึ้น เป็น 17 ล้านคน มากกว่า 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ

สิ่งที่ควรให้ความสำคัญที่สุดคือ คุณภาพชีวิต ปฏิเสธไม่ได้ว่าตามความเป็นจริงของ สังคมมองกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ ต้องพึ่งพา เป็นภาระทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ทั้งด้านสุขภาพ การเงิน ความเสื่อมจากเซลล์สมอง การขาดแคลนคนดูแล คนเข้าใจ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภาพลบที่บ่งบอกได้เลยว่าเป็นช่วงวัยที่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเอาเสียเลย คงเป็นเรื่องที่ดีไม่น้อยหากเราจะก้าวข้ามผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุในช่วงพอที่จะเริ่มต้นนี้ได้ก็ คงเป็นเรื่องที่ควรทำเป็นอย่างยิ่ง ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวของเรากำลังขับเคลื่อนด้วยยุคที่ เรียกว่า ดิจิทัล ผ่านนโยบายไทยแลนด์ 4.0 การผลักดันกลุ่มผู้สูงอายุให้เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นแนวทางหนึ่งของยุคการสร้างนวัตกรรม เพื่อพลิกจากวิกฤตของสังคมสูงวัยให้เป็น โอกาส หาก มองความเป็นไปได้ของแนวทางนี้ก็นับว่าเป็นแนวคิดที่เป็นไปได้ค่อนข้างมากเลยทีเดียว เพราะกลุ่ม ผู้สูงอายุในบางกลุ่มอาจเป็นกลุ่มที่มีเงินทุนอยู่บ้าง มีเครือข่ายมีความรู้รวม ไปถึงมีประสบการณ์ ซึ่ง เป็นข้อได้เปรียบมากกว่าเสียเปรียบ หากแต่มองดังที่กล่าวมาคือข้อดีที่อาจทำให้เป็นไปได้ แต่สิ่ง หนึ่งที่กลุ่มผู้สูงอายุยังขาดอยู่คือ เรื่องของความรู้ความเข้าใจและการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสุขภาพ สังคม อารมณ์ มีเวลาว่างมากขึ้น ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความต้องการที่จะแสวงหาสิ่งที่จะมาช่วยให้ผู้สูงอายุ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สื่อสังคมออนไลน์เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่คุณสูงอายุได้ใช้เพื่อสนอง ความต้องการ จะเห็นได้จากงานวิจัยของ กันตพล บรรทัดทอง (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคม ออนไลน์มากกว่า 5 วันต่อสัปดาห์ถึงร้อยละ 55.75 และมีระยะเวลาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 1 – 2 ชั่วโมง ต่อครั้ง จะเห็นได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์นั้นได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันของ ผู้สูงอายุแล้ว

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้ เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุของ สุวิช ธิระ โศทร (2561) ผลการศึกษาการรู้เท่า ทันอินเทอร์เน็ตการของผู้สูงอายุ จำแนกออกเป็น 5 ทักษะได้ดังนี้ 1) ทักษะการเข้าถึง (access) เป็น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟน เพื่อเข้าใช้ เว็บไซต์และสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้สูงอายุมิทักษะนี้ร้อยละ 36.09 2) ทักษะการวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถที่ผู้สูงอายุทำ ความเข้าใจเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้สูงอายุมิทักษะนี้ร้อยละ 32.20 3) ทักษะการ ประเมิน (evaluation) เป็นความสามารถในการให้คุณค่าหรือระบุประโยชน์ที่ได้รับจาก อินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตามเนื้อหาสาระที่ถูกเผยแพร่ นั้น พบว่า ผู้สูงอายุ

มีทักษะนี้ร้อยละ 14.88 4) ทักษะการสร้างสรรค์ (create) เป็นความสามารถที่ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประมวลให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ และสร้างเนื้อหาความรู้ขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น ข้อความ รูปภาพ คลิปวีดิทัศน์ คลิปเสียง เป็นต้น รวมทั้งมีความพร้อมเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่นๆ ได้ พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะนี้ร้อยละ 6.83 5) ทักษะการสื่อสาร (communication) เป็น ความสามารถที่ผู้สูงอายุสามารถใช้ช่องทางต่างๆ บนอินเทอร์เน็ตในการนำเสนอหัวข้อความรู้และความคิดเห็นที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบต่างๆ ไปยังบุคคลอื่นๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะนี้ร้อยละ 10.00 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้การรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในระดับประเมิน สร้างสรรค์ และสื่อสาร แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันอย่างแท้จริง

จากงานวิจัยของ สิทธิชัย คุเจริญสิน (2559) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เริ่มใช้งานครั้งแรกในโลกเมื่อ ค.ศ. 1997 ทำให้ผู้สูงอายุที่เกิดก่อนการแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์อาจต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ และอาจมีทักษะการใช้งานน้อย จึงปรากฏผลระดับพฤติกรรมการใช้ในระดัปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจได้มีการเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าอินเทอร์เน็ตและค่าอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก รวมทั้งค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์อย่างต่อเนื่อง ในด้านสังคมทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาว่าการสื่อสารอื่นๆ ด้านอารมณ์และจิตใจเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบมากทำให้เกิดความเครียด การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามข้อมูลที่สนใจเป็นการผ่อนคลายความเครียดได้วิธีหนึ่ง ในด้านสุขภาพผู้สูงอายุได้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพเนื่องจากเป็นวัยที่ร่างกายเริ่มเสื่อมสภาพทำให้ผู้สูงอายุสนใจค้นหาข้อมูลเพื่อการดูแลสุขภาพอย่างจริงจัง การใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบต่อชีวิตทั้งด้านบวกและด้านลบ การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ชีวิตมีความปลอดภัย โดยผู้สูงอายุจะต้องมีทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสร้างสรรค์ และทักษะการมีส่วนร่วม จึงจะสามารถใช้สื่อได้อย่างปลอดภัย

การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล จึงเป็นสิ่งจำเป็นอีกเช่นเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์ต่อการใช้งานสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ อีกทั้งยังมีความรู้เท่าทันโลก สามารถหาข้อมูลที่ถูกต้องได้ด้วยตนเอง และไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ นอกจากนี้ในด้านของสุขภาพจิตการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลก็ยังมีส่วนสร้างสรรค์เสริมกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่นการพักผ่อนและคลายความเครียดจากภาวะการไม่ได้ทำงาน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัวอีก

ด้วยตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายจนถึงลูกถึงหลาน โดยจะเห็นได้จากการติดต่อสื่อสารกันในครอบครัวผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งแน่นอนว่าแนวทางที่ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างมาก สังคมโลกในอนาคตก็จะมีแต่พลเมืองที่ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้สูงอายุแต่ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอย่างแน่นอน สามารถมีความสุขและพึ่งพาตนเองจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ (ณัฐคนัย เนียมทอง, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวและสามารถเข้าถึงได้ง่ายที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ และผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

2. ปัญหาวิจัย

- 2.1 ผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์อย่างไร
- 2.2 ผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในระดับใด
- 2.3 ผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้รับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับใด

3. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 3.1 เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- 3.2 เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
- 3.3 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ขอบเขตการศึกษา

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 29,858 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 395 คน

5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือนมิถุนายน ถึง เดือนกรกฎาคม 2562

6. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

6.1 สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นตัวกลางที่ให้คุณค่าทั่วไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (facebook) ไลน์ (line)

6.2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง พฤติกรรมการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ อุปกรณ์ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ สถานที่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

6.3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง 1) ทักษะการเข้าถึงโดยการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากสื่อสังคมออนไลน์ 2) ทักษะการวิเคราะห์โดยอธิบาย แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสียของสื่อ 3) ทักษะการประเมินโดยตีความ แปลความ ตัดสินคุณค่าของข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ 4) ทักษะการสร้างสรรค์โดยแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นจากข้อมูลข่าวสารของสื่อสังคมออนไลน์ได้ 5) ทักษะการมีส่วนร่วม

โดยการวิพากษ์ แสดงความเห็น และใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารร่วมกับผู้อื่นของผู้สูงอายุได้

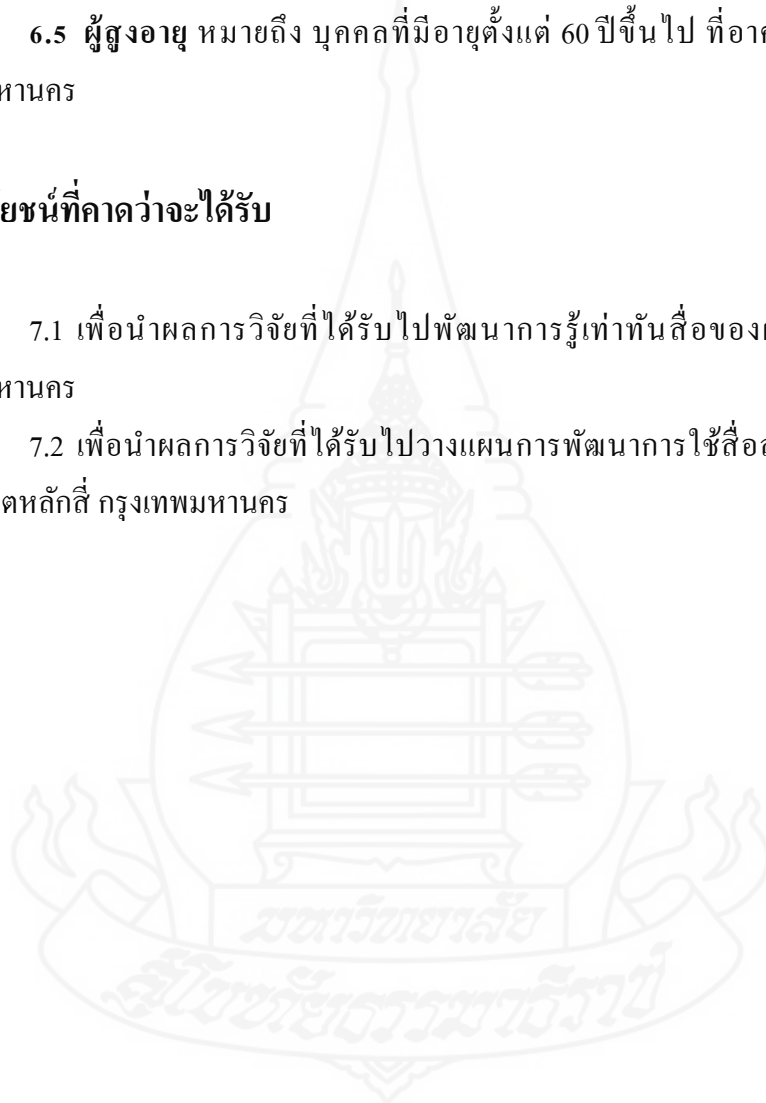
6.4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์และจิตใจ และสุขภาพ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งได้รับมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

6.5 ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

7.2 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปวางแผนการพัฒนาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์
2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูลปัจจุบัน กระแสการใช้งานอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ประเภทสมาร์ทโฟน และอุปกรณ์พกพา เช่น แท็บเล็ต ที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรหรือกลุ่มบุคคล ได้นำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ประโยชน์ทั้งในการสื่อสารติดต่อกันภายในหน่วยงานการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารกับประชาชนมากขึ้น (แสงเดือน ผ่องพุด, 2556)

1.1 ความหมายและคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

1.1.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นสื่อที่มีผู้ใช้บริการเป็นผู้สื่อสารในการผลิตเนื้อหา เรื่องราวประสบการณ์ รวมทั้งรูปภาพและวิดีโอด้วยตนเอง หรืออาจพบจากสื่ออื่นๆ แล้วนำข้อมูล เนื้อหาเหล่านั้นมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตน ทั้งผ่านทางเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ที่ให้บริการ หรือในแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์นั้นจะมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Interactive) ที่สามารถแบ่งปัน ติดต่อสื่อสาร ได้ต่อกันไปมาได้ โดยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันทีทันใด (ธัญวัฒน์ กาบคำ, 2553) อีกทั้งยังมีลักษณะหลากหลายรูปแบบ ทั้งกระดานความคิดเห็น (Discussion Boards) เว็บบล็อก (Weblogs) วิกี (Wikis) Podcasts รูปภาพ และวิดีโอ ส่วนเทคโนโลยีที่รองรับเนื้อหาเหล่านี้ก็รวมถึง เว็บบล็อก (Weblogs) เว็บไซต์แชร์รูปภาพ เว็บไซต์แชร์วิดีโอ เว็บบอร์ด อีเมลล์ เว็บไซต์แชร์เพลง Instant Messaging Tool ที่ให้บริการ Voice over IP

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีที่เรียกว่า เว็บ 2.0 (Web 2.0) คือ เครื่องมือต่างๆ ที่ทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่อนุญาตให้แต่ละบุคคลเข้าถึงแลกเปลี่ยนสร้างเนื้อหาและสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ และการเข้าร่วมเครือข่ายออนไลน์ต่างๆ ซึ่งปัจจุบันบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการนำมาใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อการสื่อสารทางธุรกิจหรือการสื่อสารของหน่วยงานราชการ ตลอดจนองค์กรต่างๆ การสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ กล่าวคือ

- 1) มีรูปแบบการทำงานในลักษณะออนไลน์
- 2) สามารถที่จะใช้สร้างและเพิ่มเติมเนื้อหาได้

สื่อสังคมออนไลน์สามารถที่จะใช้งานได้ผ่านเครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรือเครือข่าย โทรศัพท์เคลื่อนที่

ซึ่งแม้โดยหลักสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นตัวช่วยในการติดต่อสื่อสารกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกับภาคส่วนต่างๆ แต่สิ่งอื่นที่ทำให้สื่อสังคมออนไลน์มีความพิเศษออกไป คือ เป็นสื่อที่ให้แต่ละปัจเจกบุคคลสามารถกระทำการดังต่อไปนี้ได้ (Boyd & Ellison, 2007, อ้างถึงใน วิมลพรรณ อภาเวท และคณะ, 2554)

- 1) ปัจเจกแต่ละคนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสร้างข้อมูลส่วนตัวลงในพื้นที่ สาธารณะ หรือกึ่งสาธารณะภายในระบบที่มีขอบเขต

2) สามารถที่จะเชื่อมต่อ และส่งต่อข้อมูลจากผู้อื่นที่ยินยอมให้มีการแบ่งปันข้อมูล ไปยัง บุคคลอื่นๆ ที่ติดต่อสื่อสารกัน

3) บั๊กเจกสามารถที่จะเข้าชมข้อมูลส่วนตัว หรือสามารถที่จะป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นเข้า มาภายในระบบในข้อมูลส่วนตัว หรือในสิ่งที่ต้องการปิดเพื่อความเป็นส่วนตัวได้

1.1.2 ลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์

ดังที่กล่าวไปข้างเกี่ยวกับลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการสื่อสารเป็นแบบสองทางและรวดเร็วทันที ซึ่งก็เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะสื่อสังคมออนไลน์ในขณะที่เราสามารถตอบโต้และการติดต่อสื่อสาร ได้ออกไปอย่างรวดเร็ว เราก็สามารถที่จะยืดหยุ่นเวลาได้ในคราว เดียวกัน กล่าวคือ เราสามารถที่จะเลือกตอบสนองทันทีเมื่อไหร่ก็ได้ตามความต้องการ อีกทั้งยังทำให้เรามีเวลาในการคิดไตร่ตรองในการตอบโต้บทสนทนากลับไป ซึ่งต่างจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้าที่จะต้องมีการตอบโต้สนทนากันในทันที

นอกจากนี้ลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ คือ การยืดหยุ่นในเรื่องสถานที่ เนื่องจากแต่ละบุคคลสามารถที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ได้ทั่วโลก ไม่ว่าพวกเขาเหล่านั้นจะอยู่ห่างไกลมากเพียงใด โดยไม่ต้องคำนึงข้อจำกัดทางพื้นที่ เพียงแต่ต้องเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์นั้นๆ ซึ่งการลดข้อจำกัดนี้ทำให้การติดต่อสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างสะดวกสบาย ประหนึ่งว่า ได้ติดต่อสื่อสารพูดคุยอยู่ในที่ที่เดียวกัน เป็นการช่วยให้คนที่อยู่ห่างไกลยังรู้สึกใกล้ชิด หรือ ได้แบ่งปัน (share) ประสบการณ์ในช่วงเวลาเดียวกันจนเกิดความรู้สึกร่วม ได้ อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังอาจมีส่วนช่วยชดเชยความต้องการเข้าสังคมให้กับบุคคลที่ไม่กล้าเข้าสังคมได้ด้วย

ในการตอบสนองความต้องการ ส่วนลึกภายในใจ การติดต่อสื่อสารสองทาง ก็เป็นลักษณะสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ แน่แน่นอนว่าในการติดต่อสื่อสารโดยปกตินั้นย่อมมีการปฏิสัมพันธ์สื่อสารระหว่างกันอยู่แล้วกับบุคคลต่างๆ ซึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ก็สามารถกระทำได้เช่นกัน จึงเสมือนว่าเป็นการพูดคุยกันแบบเผชิญหน้า หรือพบปะกันจริง เพียงแต่สิ่งที่แตกต่างออกไป คือ ในการสื่อสารสองทางของสื่อสังคมออนไลน์นั้น จะไม่กดดันเท่ากับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า เพราะสามารถที่จะหลบเลี่ยงประเด็นหรือไตร่ตรองในการตอบสนองมาได้มากกว่า จึงทำให้บุคคลส่วนใหญ่พึงพอใจที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร

นอกจากนี้ลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ที่สำคัญอีกประการ คือ ลักษณะในการ สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากการสื่อสาร โดยการพิมพ์ข้อความต่างๆ แต่ละคนสามารถที่จะเลือกตัวตนได้เอง โดยอาจจะแสดงตัวตนที่เป็นตัวเองบางส่วน เป็นตัวตนทั้งหมด หรืออาจจะแสดงออกมาในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนแท้จริงของตนเองเลยก็เป็นได้ โดยแต่ละคนสามารถที่จะแสดงออกทางความคิด ความต้องการ อารมณ์ หรือสนทนาออกมาในสิ่งที่พวกเขา

ไม่กล้าหรือสามารถทำได้ในชีวิตความจริง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบริบทต่างๆ ที่แวดล้อม พวกเขาจึงใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการใช้พื้นที่ตรงนี้สร้างตัวตนหรือเปิดเผยตัวตนออกมาโดยเฉพาะ เพื่อเติมเต็มความต้องการในส่วนลึกของจิตใจ โดยเชื่อว่าบุคคลในปัจจุบันจะมีชีวิตในโลกสังคมออนไลน์แตกต่างจากความเป็นจริง และในสื่อสังคมออนไลน์หรือโลกออนไลน์จะมีการรวมกลุ่มในทางความคิดหรือทำกิจกรรมต่างๆ พวกเขาเหล่านี้ก็จะเลือกรวมตัวเข้ากลุ่มที่มีอัตลักษณ์ หรือแนวทางความคิด การกระทำที่คล้ายคลึงกับตัวตนของแต่ละคน เพื่อที่จะได้รับโอกาสในการสนับสนุนทางความคิด หรือการกระทำ แต่ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นก็สามารถแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับอารมณ์ ความรู้สึกและความปรารถนาที่แปรเปลี่ยนไปของแต่ละคน (วรรณพร กลิ่นบัว, 2553)

1.2 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์

ภิเชก ชัยนิรันดร์ (2553) ได้จำแนกรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ไว้ดังนี้

1.2.1 Blog ซึ่งเป็นคำที่ถูกลดรูปจากคำว่า Weblog ถือเป็นระบบจัดการเนื้อหา (Content Management System: CMS) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถเขียนบทความและทำการเผยแพร่ได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากในการที่จะเรียนรู้ภาษา HTML หรือโปรแกรมทำ web site ทั้งนี้ การเรียงเนื้อหาจะเรียงจากเนื้อหาที่มาใหม่สุดก่อน จากนั้นก็ลดหลั่นไปตามลำดับของเวลา (Chronological Order) ซึ่งการเกิดของ Blog เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถในด้านต่างๆ สามารถเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวด้วยการเขียนได้อย่างเสรีไม่มีข้อจำกัด จึงทำให้เกิด Blog ขึ้นมาจำนวนมากและเป็นการเพิ่มเนื้อหาให้กับโลกออนไลน์ได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สิ่งที่ Blog ได้เกิดเป็นลักษณะของ Social คือ การเปิดให้เพื่อนๆ เข้ามาแสดงความเห็นได้นั่นเอง

1.2.2 Twitter และ Microblog ส่วนนี้จัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของ Blog เพียงแต่จะแตกต่างไปในลักษณะที่ว่า ในการโพสต์จะสามารถโพสต์ข้อความได้เพียงไม่เกิน 140 ตัวอักษรต่อครั้ง ซึ่งจุดประสงค์หลักเดิมของผู้ผลิตคือ ไว้สำหรับให้ผู้ใช้ได้เขียนเรื่องราวว่าคุณกำลังทำอะไรอยู่ ในขณะนี้ แต่ปัจจุบันภาคธุรกิจจะนำ Twitter ไปใช้ในทางการค้าไม่ว่าจะเป็นการสร้างแบรนด์ การโฆษณา เพื่อเพิ่มยอดขาย เป็นต้น ทั้งนี้เราสามารถช่วยประชาสัมพันธ์บทความใหม่ๆ บน Blog ได้ด้วย ซึ่ง Twitter นั้นก็กลายเป็นนิยมขึ้นมากอย่างรวดเร็วจนทำให้เว็บไซต์ประเภท Social Network ต่างเพิ่มคุณสมบัติที่คล้ายคลึงนี้ลงไป นั่นคือ การนำ Microblog เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งด้วยนั่นเอง

1.2.3 Social Networking ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงเรากับเพื่อนๆ จนก่อเกิดเป็นสังคมขึ้น โดยผู้ใช้จะเริ่มต้นสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใน ส่วนของ Profile ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว รูปการจดบันทึก หรือการใส่วิดีโอและอื่นๆ นอกจากนี้ Social Networking ยังสามารถเพิ่มจำนวนเพื่อนให้มากขึ้นได้ โดยการ Invite Friend,

Find Friend รวมถึงสามารถเพิ่มเพื่อนจากเพื่อนของเพื่อนได้ด้วย ทั้งนี้ลักษณะของ *Social Networking* อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกจะสนใจในการสร้างเครือข่ายระหว่างเพื่อนๆ หรือครอบครัว เช่น *Facebook, Line* หรือ *Myspace* และอีกประเภทคือ สนใจในการสร้างเครือข่ายในเชิงธุรกิจที่เปิดให้ใส่ *Resume* และข้อมูลเชิงอาชีพต่างๆ เช่น *Linkedin* หรือ *Plaxo* เป็นต้น

1.2.4 Media Sharing เป็นเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้เราสามารถอัปโหลดรูปภาพรวมทั้งวิดีโอต่างๆ เพื่อที่จะเผยแพร่แบ่งปันให้บุคคลรอบข้างหรือบุคคลทั่วไปได้เปิดรับและรับชม ซึ่งปัจจุบันช่องทางนี้เป็นช่องทางหนึ่งที่นิยมในการแบ่งปันรูปภาพและวิดีโอ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ ทุนมากเพราะเราสามารถใช้อัลกอริทึม หรือโทรศัพท์มือถือ ถ่ายทอดความคิดเป็นรูปแบบวิดีโอ จากนั้นนำขึ้นไปสู่เว็บไซต์ *Media Sharing* อย่าง *Youtube* ได้ ซึ่งหากผลงานที่เราทำเป็นที่ชื่นชอบ ก็จะทำให้เกิดการบอกต่อ แบ่งปันอย่างแพร่หลาย

1.2.5 Social News and Bookmarking เป็นเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปยังบทความหรือเนื้อหาต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ที่ให้ผู้ใช้ได้ส่งและทำการให้คะแนนกับบทความหรือเนื้อหานั้น จึงเป็นเสมือนตัวช่วยกลั่นกรองว่าบทความใดหรือเนื้อหาใดเป็นที่น่าสนใจที่สุดในส่วนของ *Social Bookmarking* นั้น เป็นการที่เปิดโอกาสให้เราสามารถทำการ *Bookmark* เนื้อหาหรือเว็บไซต์ที่ชื่นชอบ โดยไม่ขึ้นอยู่กับคอมพิวเตอร์เครื่องใดเครื่องหนึ่ง เพราะเป็นการทำผ่านช่องทางออนไลน์ และเนื้อหาในส่วนที่เราทำ *Bookmark* ไว้ สามารถที่จะแบ่งปันให้คนอื่นๆ ได้ด้วย

1.2.6 Online Forums ถือเป็นรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะเก่าแก่ที่สุด เปรียบเหมือนที่ที่ให้บุคคลได้เข้ามาสนทนาในเรื่องหรือหัวข้อต่างๆ ที่เขาสนใจ เช่น เรื่องละคร เพลง กีฬา สุขภาพ หนังสือ และอื่นๆ อีกมากมาย ได้ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนถึงการแนะนำสินค้าหรือบริการต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้แก่ทุกคนได้นำเสนอ แร่ประสบการณ์ร่วมกันในหัวข้อนั้นๆ ได้ ซึ่งรูปแบบของ *Forums* ที่คุ้นเคยกันในไทย เช่น เว็บไซต์ *พันทิป* เว็บไซต์ *ประมูล* เป็นต้น

จากที่กล่าวมานั้น คือ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์สื่อหนึ่งอาจจะไม่สามารถจำแนกได้ชัดเจนว่าเป็นแบบใดอย่างตายตัว เพราะได้ถูกพัฒนาและผสมผสานอยู่ตลอด สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันจึงต่างที่พยายามสร้างแบรนด์ของตนให้ครอบคลุมการใช้งานและเป็นที่ต้องการทางตลาดให้มากที่สุด

1.3 พัฒนาการของสื่อสังคมออนไลน์

นับแต่มีการพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ความเร็วสูงขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ทำให้เกิดเว็บไซต์ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สร้างและนำเสนอเนื้อหาได้ด้วยตนเองบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ตมากขึ้น เช่นในปี 2540 Six Degrees.com เป็นเว็บไซต์แรกที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มี ให้บริการและตั้งแต่ ปี 2545 เป็นต้นมาได้มีการสร้างและขยายจำนวนสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น โดยมีทั้งสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดกว้างแก่ทุกกลุ่มเป้าหมายและเฉพาะกลุ่มผู้สนใจเฉพาะด้านเช่น Friendster และ Hubculture

ปี 2543 สื่อสังคมออนไลน์มีการขยายตัวการใช้งานหลากหลายมากขึ้นบางสื่อมี จำนวนผู้ใช้เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น Facebook ในเดือนกันยายน 2556 พบว่า มีจำนวนผู้ใช้ทั่วโลก 1.19 พันล้านคน Twitter เดือนกันยายน 2556 มีจำนวนผู้ใช้งานมากกว่า 230 ล้านคน

ปัจจัยที่มีผลส่งเสริมให้มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น คือ

1) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ทั้งการเพิ่มขีดความสามารถของเครือข่ายการ ปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมรวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคอมพิวเตอร์และมือถือให้มี ประสิทธิภาพและการใช้งานได้หลากหลายขึ้น

2) ปัจจัยทางสังคมที่เกิดจากกลุ่มวัยรุ่นที่มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็น จำนวนเพิ่มมากขึ้น

3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจได้แก่การซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลให้อุปกรณ์ต่างๆมีประสิทธิภาพมากขึ้นในขณะที่ราคา ถูกถูกลงรวมทั้งการให้ความสนใจต่อการนำสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ในเชิงธุรกิจมากขึ้น (Dewing, Michael. 2013)

1.4 สื่อสังคมบนอินเทอร์เน็ต

สิทธิชัย คุเจริญสิน (2559) กล่าวถึงสื่อสังคมบนอินเทอร์เน็ตที่คุ้นเคยและใช้งาน ในปัจจุบัน ได้แก่ วัตส์แอป (WhatsApp) เฟซบุ๊ก (facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) สไกป์ (Skype) ยูทูบ (You Tube) ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงสื่อสังคม บนอินเทอร์เน็ตเพียง เฟซบุ๊ก (facebook) และ ไลน์ (Line) ดังนี้

1.4.1 เฟซบุ๊ก (facebook)

1) ความหมายของเฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊ก (facebook) เป็นเว็บไซต์สื่อสังคมสำหรับติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชื่อเฟซบุ๊ก นี้มาจากชื่อเรียก “เฟซบุ๊ก” ที่มักจะเป็นหนังสือแจกสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยในช่วงเริ่มเรียนปี แรก ซึ่งมีภาพและชื่อของเพื่อนที่เรียนด้วยกันเพื่อไว้สำหรับจดจำชื่อ คนอื่น เฟซบุ๊ก (facebook) หมายถึง หนังสือรุ่น ซึ่งจะเก็บรายชื่อนักศึกษาพร้อมรูปและข้อมูล

พื้นฐาน facebook เป็นเครื่องมือ ทางสังคมที่ทำให้คนสามารถแบ่งปันข้อมูลกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ

2) ประวัติเฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊ก ก่อตั้ง โดย Mark Zuckerberg เมื่อขณะยังเรียนอยู่ที่ Harvard University ก่อนจะลาออกกลางคันเช่นเดียวกับ Bill Gate แห่ง Microsoft เพื่อเป็น CEO ของเว็บชุมชนออนไลน์ที่เขาก่อตั้งขึ้นด้วยวัยเพียง 22 ปีภายในระยะเวลาเพียง 3 ปี เว็บที่เริ่มต้นจากการเป็นเว็บชุมชนออนไลน์สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย กลายเป็นเว็บที่มีผู้ใช้ที่ลงทะเบียน 19 ล้านคน ซึ่งรวมถึงข้าราชการในหน่วยงานรัฐบาล และพนักงานบริษัทที่ติดอันดับ Fortune 500 มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ใช้เข้าเว็บนี้เป็นประจำทุกวัน และขณะนี้กลายเป็นเว็บที่มีผู้เข้าชมมากเป็นอันดับ 6 ในสหรัฐอเมริกา 1 เปอร์เซ็นต์ของเวลาทั้งหมดที่ใช้บน Internet ถูกใช้ในเว็บ facebook นอกจากนี้ยังได้รับการจัดอันดับเป็นเว็บที่ผู้ใช้ Upload รูปขึ้นไปเก็บไว้มากเป็นอันดับหนึ่งของสหรัฐอเมริกา โดยมีจำนวนรูปที่ถูก Upload ขึ้นไปบนเว็บ 6 ล้านรูปต่อวัน และกำลังเริ่มจะเป็นคู่แข่งกับ Google และเว็บยักษ์ใหญ่อื่นๆ ในการดึงดูดวิศวกรรุ่นใหม่ facebook เปิดใช้งานเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ในช่วงแรกนั้นเฟซบุ๊กเปิดให้ใช้งานเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด ต่อมาได้ขยายตัวออกไปสำหรับมหาวิทยาลัยทั่วสหรัฐอเมริกา และตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้ขยายสำหรับผู้ใช้ทั่วไปเหมือนในปัจจุบัน เว็บไซด์เฟซบุ๊กก่อตั้งที่เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ปัจจุบันมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่แพโลแอลโท รัฐแคลิฟอร์เนีย มีผู้ลงทะเบียนกว่า 350 ล้านชื่อ และเป็นเว็บไซด์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ 2 รองจากกูเกิลไอดีเอ เริ่มแรกในการตั้งชื่อ facebook นั้นมาจากโรงเรียนเก่าในระดับมัธยมปลายของมาร์ค ที่ชื่อ ฟิลิปส์ เอ็กเซเตอร์ อะเคเดมี โดยที่โรงเรียนนี้จะมีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งที่ชื่อว่า The exeter face book ซึ่งจะส่งต่อๆ กันไปให้นักเรียนคนอื่นๆ ได้รู้จักเพื่อนๆ ในชั้นเรียน ซึ่ง facebook นี้จริงๆ แล้วก็ป็นหนังสือเล่มหนึ่งเท่านั้น จนเมื่อวันหนึ่งมาร์คได้เปลี่ยนแปลงและนำมันเข้าสู่โลกของอินเทอร์เน็ต กระแสเว็บไซด์ออนไลน์ขนาดใหญ่อย่างเฟซบุ๊กได้รับความนิยมอย่างสูงในเวลาอันรวดเร็ว เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ใหญ่อันดับ 26 ของโลก และรั้งตำแหน่งเว็บไซด์อันดับ 5 ที่คนทั่วโลกเข้าใช้มากที่สุด นอกจากเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเข้าถึงง่ายแล้ว ยังมีโปรแกรมเสริมประเภทเกมที่ออกแบบง่ายๆ สมาชิกทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างอิสระ และสามารถเชื่อมต่อการสื่อสารเข้ากับโทรศัพท์มือถือ สนองตอบความต้องการของโลกยุค 3G เฟซบุ๊กเป็นเสมือนสังคมฯ หนึ่งซึ่งอยู่ในลักษณะของสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกกันติดปากว่า “Social network” ซึ่งสังคมออนไลน์นี้เป็นสังคมที่รวมกลุ่มคนที่มีความชอบความสนใจในสิ่งเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งกลุ่มที่อยู่ในเว็บ ไซด์เดียวกันหรืออยู่นอกเว็บไซด์ แต่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถสื่อสารส่งต่อหรือแบ่งปันให้กันได้จากจุดเริ่มต้นที่คนหนึ่งคนส่งหา

เพื่อนอีกคนแล้วมีการส่งต่อกระจายกันออกไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นเครือข่ายสังคมขนาดใหญ่ โดยที่คนในสังคมจะคอยอัปเดตแบ่งปันข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้สังคมออนไลน์เป็นเครือข่ายที่กว้างขวางและเข้มแข็งมาก และเฟซบุ๊กก็เป็นสังคมออนไลน์แห่งหนึ่งที่มีคนใช้งานมากที่สุดเว็บไซต์หนึ่งของโลก ในการสมัครเข้าใช้งานก็สามารถทำได้ง่าย เพราะใครๆ ก็สามารถจะลงทะเบียนเข้าใช้งานเฟซบุ๊กและใช้งานโต้ตอบกับกลุ่มคนในสังคมออนไลน์ที่พวกเขารู้จักได้ภายในเว็บไซต์เฟซบุ๊กได้ถูกออกแบบมาให้ง่ายต่อการใช้งาน ประโยชน์ของเฟซบุ๊ก คือ เฟซบุ๊กจะเป็นแหล่งรวมกลุ่มเพื่อนและเพื่อนของเพื่อนนั้น จะทำให้ได้รู้จักกับเพื่อนใหม่ๆ และอาจจะได้พบกับเพื่อนเก่าสมัยเรียน เพื่อนที่ทำงาน เพื่อนมหาวิทยาลัย ใช้เฟซบุ๊กในการติดตามอ่านข่าวสารของบุคคลที่เราสนใจหรือดารา นักร้อง คนดังที่เราชื่นชอบ ซึ่งนิยมอัปเดตความเป็นไปผ่านทางเฟซบุ๊ก นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้งานด้านการเรียนการสอน การศึกษา รวมถึงสามารถใช้งานในทางธุรกิจการค้าอย่าง eBay Auction ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันหนึ่งที่ใช้บริการบนเฟซบุ๊กหรือจะใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าให้กับองค์กรหรือบริษัท

3) ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับ facebook

- (1) เฟซบุ๊ก มีคนใช้งานมากกว่า 300 ล้านคน
- (2) มีมากกว่า 120 ล้านคนที่เข้าสู่ระบบเฟซบุ๊กอย่างน้อยหนึ่งครั้งในแต่ละวัน
- (3) โดยเฉลี่ยแต่ละคนจะมีเพื่อนประมาณ 130 คน ที่เป็นเพื่อนในเว็บไซต์
- (4) มากกว่า 40 ล้านคนปรับปรุงสภาพของตัวเองอย่างน้อยหนึ่งครั้งในแต่ละวัน
- (5) มากกว่า 70 ภาษาที่ถูกแปลในเว็บไซต์เพื่ออ่านและมากกว่า 40 ภาษาที่มีไว้ สำหรับงานในส่วนของการพัฒนา
- (6) มีมากกว่า 60 ล้านคนที่เข้าถึงเฟซบุ๊กผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่
- (7) ประกอบด้วยชุมชนมหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยม บริษัท และท้องถิ่น 47,000 ชุมชน
- (8) รองรับการค้นหาข้อมูล 600 ล้านครั้ง และการเข้าชมเว็บมากกว่า 30,000 ล้านครั้งต่อเดือน
- (9) เป็นเว็บที่มีผู้เข้าชมมากที่สุดเป็นอันดับ 6 ของสหรัฐฯ
- (10) เป็นเว็บที่ผู้ใช้ส่งรูปขึ้นไปเก็บไว้มากที่สุด มีรูปภาพที่เก็บในเว็บไซต์นี้มากกว่า 1 พันล้านรูป และมีการ Upload รูปขึ้นไปไว้ที่เว็บนี้ 6 ล้านรูปต่อวัน

(11) เติบโต 3 เปอร์เซ็นต์ สัปดาห์ต่อสัปดาห์

(12) ผู้ใช้ facebook อายุมากกว่า 64 ปี มีจำนวน 100,000 ราย อายุ 45 - 63 ปี จำนวน 310,000 ราย อายุ 35 - 44 ปี จำนวน 380,000 ราย และ อายุ 25 - 34 ปี จำนวน 3 ล้านราย

1.4.2 ไลน์ (Line)

1) ประวัติความเป็นมาของไลน์

ไลน์เป็นโปรแกรมประยุกต์ของบริษัท NHK Japan เปิดให้บริการครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2554 หลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและตามมาด้วยสึนามิถล่มเมืองเซ็นได ประเทศ ญี่ปุ่น บริษัท NHK Japan ตระหนักถึงความยุ่งยากที่เกิดขึ้นจากที่ระบบสื่อสารดั้งเดิมเกิดความเสียหายอย่างรุนแรง แต่ในทางตรงกันข้ามก็พบว่า ระบบการสื่อสารทางข้อมูลยังคงให้บริการได้เป็นอย่างดีในสถานการณ์นั้น บริษัทจึงตัดสินใจพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ที่โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์สามารถใช้งานร่วมและเชื่อมต่อผ่านเครือข่ายข้อมูลโดยเป็นการให้บริการส่งข้อความด่วนและการสื่อสารทางเสียงแบบไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม

ไลน์เป็นแอปพลิเคชันสนทนายอดเยี่ยม ที่มีผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงหน่วยงานองค์กรต่างๆ ก็ยังใช้เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารด้วย (Line official) สามารถใช้งานได้ทั้งบนมือถือและคอมพิวเตอร์โดยดาวน์โหลดแอปพลิเคชันหรือ โปรแกรมมาติดตั้งบนเครื่อง แล้วลงทะเบียนใช้งานจากนั้นจะได้บัญชีผู้ใช้ที่เรียกว่า LINE ID

การทำงานที่โดดเด่นของ LINE คือ การส่งข้อความแชทกับสมาชิกที่ Add เพิ่มเป็นเพื่อนไว้ หรือพูดคุยแบบกลุ่มหลายคนก็ได้รวมถึงการส่งไฟล์ภาพ วิดีโอ เสียง ไอคอนต่างๆ (Stickers) และสติ๊กเกอร์หลากหลายแบบที่ช่วยเพิ่มสีสันในการสนทนา โดยสติ๊กเกอร์มีให้ดาวน์โหลดฟรีและจำหน่ายในฟังก์ชัน “ร้านค้าสติ๊กเกอร์” ของโปรแกรม นอกจากนี้ยังสามารถโทรด้วยเสียงและโทรด้วยวิดีโอถึงเพื่อนได้ฟรี

ลูกเล่นของ LINE มีให้เลือกใช้มากมาย เช่น พิมพ์ข้อความสนทนาด้วยเสียง คือ พูดแล้วโปรแกรมจะแปลงเสียงเป็นข้อความให้โดยอัตโนมัติ การโพสต์ข้อความบนไทม์ไลน์ ซึ่งมีพื้นที่แสดงความเห็นและถูกใจ การแชร์สถานที่ซึ่งจะบอกตำแหน่งที่เราอยู่ ณ ขณะนั้น ฟังก์ชันการตกแต่งภาพถ่ายก่อนส่งไฟล์และการสร้างอัลบั้มภาพ เป็นต้น

2) ลักษณะความโดดเด่นของไลน์

(1) ไม่มีค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร

(2) สามารถส่งข้อมูลในปริมาณมากๆ ได้ และส่งไฟล์แนบได้หลายชนิด เช่น PDF รูปภาพ เสียง วิดีโอ เป็นต้น

(3) สามารถเปิดอ่านเอกสารและหนังสือที่ได้รับนำไปใช้งานได้ทันที เช่น ไฟล์ Excel, Word, PDF

(4) มีระบบการแจ้งเตือนเมื่อมีข้อความใหม่เข้ามา และสามารถดูข้อความย้อนหลังได้

1.5 ข้อดีและข้อเสีย ของสื่อสังคมออนไลน์

ในการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้อาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้ว การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้นั้นส่วนใหญ่เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวความคิดสนับสนุนและขยายวิธีการสื่อสารและการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ทั่วถึงมากขึ้นและสร้างประสบการณ์ใหม่แก่ผู้ใช้งานมากขึ้น แต่การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้นั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียดังนี้ (Williamson, Andy 2013)

ข้อดีของสื่อสังคมออนไลน์

- 1) สามารถใช้สร้างเป็นพื้นที่ในการสนทนา / สื่อสารแก่สาธารณะได้
- 2) หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆสามารถเข้าไปใกล้ชิดกับสาธารณชนมากขึ้น
- 3) สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ
- 4) สนับสนุนความโปร่งใสและธรรมาภิบาล
- 5) สร้างโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มที่ 3 ในการเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนเผยแพร่
- 6) การส่งต่อข้อมูลในลักษณะทำซ้ำตัวเองเป็นทอดๆ (Viral distribution) ทำให้มีการกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็ว
- 7) ลดต้นทุนการดำเนินการ
- 8) ช่วยให้เข้าใจความคิดเห็นของประชาชนได้มากขึ้น
- 9) สามารถติดตามความเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา
- 10) ลดเวลาที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารลง
- 11) สามารถที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการสื่อสารและเป็นสื่อกลางในการขยายการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสาร

ข้อเสียของสื่อสังคมออนไลน์

- 1) มารยาทและรูปแบบการใช้งานแตกต่างจากสื่อรูปแบบอื่น

- 2) มีความเสี่ยงของความไม่แท้จริง การหลอกลวงความซื่อสัตย์ และความไม่โปร่งใสในการใช้งาน
- 3) มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและอยู่เหนือการควบคุมของเจ้าของ
- 4) การหาเครือข่ายใหม่การสร้างเรื่องใหม่ๆ เป็นเรื่องยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะมีจำนวนผู้ใช้เท่าใดและไม่มีการรับรองผลว่าการสื่อสารจะเกิดขึ้นและส่งสารไปยังผู้รับสื่อ
- 5) สื่อสังคมออนไลน์ไม่ใช่ทางลัดที่มีประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องนำสื่อหลักและหลักการสื่อสารที่ดีมาใช้ควบคู่กันไป

1.6 ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์อาจไม่ใช่มิถุนานที่สามารถที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านความคิด อารมณ์ความรู้สึกของสมาชิกหรือผู้รับสื่อสังคมออนไลน์ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และไม่สามารถควบคุมได้ กรณีที่เผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ผู้สร้างข้อมูลสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไข และสามารถกำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบการควบคุมเนื้อหาสาระได้ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ผู้เผยแพร่ไม่สามารถเป็นผู้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบได้เองแต่ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบผู้ใช้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้ซึ่งมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

สื่อสังคมออนไลน์มีความเป็นทางการและควบคุมการทำงานได้น้อยขาดความยืดหยุ่นแต่เปิดกว้างทำให้ขาดความน่าเชื่อถือขาดการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีการเคลื่อนไหวรวดเร็วกว่าสื่อในรูปแบบเดิมทำให้สามารถสร้างกระแสต่อสังคมในด้านต่างๆ ทั้งกระแสที่ดีและไม่ดี การละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธิส่วนบุคคลอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ รวมทั้งอาจเป็นภัยคุกคามทางความมั่นคง (พิรงรอง รามสูต วัฒนันท์, 2556 อ้างถึงใน แสงเดือน ผ่องพูน, 2556)

กล่าวโดยสรุป สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นตัวกลางที่ให้บุคคลทั่วไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ แบ่งเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) Blog 2) Twitter และ Microblog 3) Social Networking 4) Media Sharing 5) Social News and Bookmarking และ 6) Online Forums ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Social Networking ได้แก่ เฟซบุ๊ก (facebook) และ ไลน์ (line)

2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

คำที่ใช้เรียกบุคคลว่า ชราหรือสูงอายุนั้น โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้เรียกแทนบุคคลที่มีอายุมาก ผมหาว หน้าตาเหี่ยวง่น การเคลื่อนไหวเชื่องช้า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่าชราว่าแก่ด้วย อายุชำรุดทรุดโทรมแต่คำนี้ไม่เป็นที่นิยมเพราะก่อให้เกิดความหดหู่ใจ และท้อแท้สิ้นหวัง ทั้งนี้จากผลการประชุมของคณะผู้อาวุโส โดย พลตำรวจตรีหลวงอรรรถสิทธิ์สุนทร เป็นประธานได้กำหนดคำให้เรียกว่า ผู้สูงอายุแทน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2512 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้เป็นคำที่มีความหมายยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพกว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์มากกว่า

จากการประชุมวิชาการด้านผู้สูงอายุขององค์การสหประชาชาติในองค์การสหประชาชาติใน ค.ศ. 1995 United Nation Conference on Aging ใช้คำว่า “Older Person” สำหรับเรียกผู้สูงอายุ และได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยพิจารณาจากกระบวนการทางชีววิทยาที่เป็นช่วงสุดท้ายของวัฏจักรชีวิตของคนเรา โดยเฉพาะในระยะ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ของช่วงอายุของคนเรา จะมีความสูญเสียทางจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมมากที่สุด

เจมส์และเรนเนอร์ (อ้างถึงใน เพ็ญศกา กาญจโนภาส 2541) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในสิ่งมีชีวิตและได้แบ่งระดับของความสูงอายุดอกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การสูงอายุดตามวัย (Chronological aging) หมายถึง การสูงอายุดตามปีปฏิทินโดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป

2) การสูงอายุดตามสภาพร่างกาย (Biological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและกระบวนการหน้าที่ที่ปรากฏขณะที่มีอายุเพิ่มขึ้น

3) การสูงอายุดตามสภาพจิตใจ (Psychological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซอาน์ปัญญาและลักษณะที่ปรากฏในระยะต่างๆของแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น

4) การสูงอายุดตามสภาพสังคม (Sociological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม เช่น ครอบครัว หน้าที่การงาน รวมถึงความสำคัญในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นต้น

ความสูงอายุด (Aging) หมายถึง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายในช่วงอายุของมนุษย์ และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงสุดอายุขัยของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ ประเทศไทยกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ถือเป็นผู้สูงอายุด และถือเป็นเกณฑ์ที่ใช้สำหรับใน

การปลดเกษียณอายุราชการด้วย ความสูงอายุเมื่อเกิดกับผู้ใดจะมีลักษณะดังนี้ (เสาวลักษณ์ เข้มตรี ชุมพล พลนรา และอนันต์ เข้มตรี, 2542)

1) ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก ฟันโยก ผู้หญิงหมดประจำเดือน และมีความเสื่อมโทรมปรากฏให้เห็น โดยทั่วไป

2) มีความรู้สึกเรื้อรังแรงอ่อนลง เหนื่อยง่าย มองภาพไม่ชัด หูตึง รับรส กลืน น้อยลง ความจำเสื่อม เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ช้า ขาดความคล่องแคล่ว การทำงานลดลง เจ็บป่วยง่าย

3) ขาดความมั่นใจในตนเอง วิตกกังวลง่าย หงอยเหงา ใจน้อย บางครั้งซึมเศร้า แยกตัวหรือบางคนอาจพุดมาก เพื่อเจ้อ

สุรกุล เจนอบรม (2541) ได้กำหนดการเป็นบุคคลสูงอายุไว้ว่าบุคคลผู้จะเข้าข่ายเป็นผู้สูงอายุ มีเกณฑ์ในการพิจารณาแตกต่างกัน โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุไว้ 4 ลักษณะดังนี้

1) พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากอายุจริงที่ปรากฏ (Chronological Aging) จากจำนวนปีหรืออายุที่ปรากฏจริงตามปีปฏิทิน โดยไม่นำเอาปัจจัยอื่นมารวมพิจารณาด้วย

2) พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Physiological Aging หรือ Biological Aging) กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้จะเพิ่มขึ้นตามอายุขัยในแต่ละปี

3) พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Aging) จากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สติปัญญา การรับรู้และเรียนรู้ที่ถดถอยลง

4) พิจารณาความเป็นผู้สูงอายุจากบทบาททางสังคม (Sociological Aging) จากบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล ตลอดจนความรับผิดชอบในการทำงานลดลง

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544) ได้เสนอข้อคิดเห็นของ บาร์โรว์และสมิธ (Barrow and Smith) ว่าเป็นการยากที่จะกำหนดว่าผู้ใดชราภาพหรือสูงอายุ แต่สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้คือ

1) ประเพณีนิยม (Tradition) เป็นการกำหนดผู้สูงอายุ โดยยึดตามเกณฑ์อายุที่ออกจากงานเช่น ประเทศไทยกำหนดอายุวัยเกษียณอายุ เมื่ออายุครบ 60 ปี แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุ 65 ปี เป็นต้น

2) การปฏิบัติหน้าที่ทางร่างกาย (Body Functioning) เป็นการกำหนดโดยยึดตามเกณฑ์ทางสรีรวิทยาหรือทางกายภาพ บุคคลจะมีการเสื่อมสลายทางสรีรวิทยาที่แตกต่างกันในวัย

สูงอายุอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย จะทำงานน้อยลงซึ่งแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนอายุ 50 ปี ฟันอาจจะหลุดทั้งปากแต่บางคนอายุถึง 80 ปี ฟันจึงจะเริ่มหลุด

3) การปฏิบัติหน้าที่ทางด้านจิตใจ (Mental Functioning) เป็นการกำหนดตามเกณฑ์ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การจำ การเรียนรู้ และความเสื่อมทางด้านจิตใจ สิ่งที่พบมากที่สุดสำหรับผู้สูงอายุคือ ความจำเริ่มเสื่อม ขาดแรงจูงใจซึ่งไม่ได้หมายความว่าบุคคลผู้สูงอายุทุกคนจะมีสภาพเช่นนี้

4) ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self - Concept) เป็นการกำหนดโดยยึดความคิดที่ผู้สูงอายุมองตนเอง เพราะโดยปกติผู้สูงอายุมักจะเกิดความคิดว่า “ตนเองแก่ อายุมากแล้ว” และส่งผลต่อบุคลิกภาพทางกาย ความรู้สึกทางด้านจิตใจ และการดำเนินชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามแนวความคิดที่ผู้สูงอายุนั้นๆ ได้กำหนดขึ้น

5) ความสามารถในการประกอบอาชีพ (Occupation) เป็นการกำหนดโดยยึดความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยใช้แนวความคิด จากการเสื่อมถอยของสภาพทางร่างกายและจิตใจ คนทั่วไปจึงกำหนดว่าวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องพักผ่อน หยุดการประกอบอาชีพ ดังนั้นบุคคลที่อยู่ในวัยสูงอายุ จึงหมายถึงบุคคลที่มีวัยเกินกว่าวัยที่จะอยู่ในกำลังแรงงาน

6) ความกดดันทางอารมณ์และความเจ็บป่วย (Coping with Stress and Illness) เป็นการกำหนดโดยยึดตามสภาพร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุจะเผชิญกับสภาพโรคร้ายไข้เจ็บอยู่เสมอ เพราะสภาพทางร่างกายและอวัยวะต่างๆ เริ่มเสื่อมลง นอกจากนั้น ยังอาจเผชิญกับปัญหาทางด้านสังคมอื่น ๆ ทำให้เกิดความกดดันทางอารมณ์เพิ่มขึ้นอีก ส่วนมากมักพบกับผู้มีอายุระหว่าง 60 - 65 ปีขึ้นไป

สรุปแล้วผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคมและกิจกรรมทางอาชีพที่ลดลง

2.2 การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งด้านสรีระ ด้านจิตใจ และด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้สามารถสรุป (สุธีรา ดุลยเสถียร และคณะ, 2544) ได้ดังนี้

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้นในทุกกระบวนหน้าที่ของร่างกาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะและระบบต่างๆ รวมทั้งปัญหาทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ มีดังนี้

1) ระบบผิวหนัง ผิวหนังบางลง เซลล์ผิวหนังมีจำนวนน้อยลง เซลล์ที่เหลืออยู่เจริญช้าลงทำให้การหายของแผลช้าลง การทำงานของตัวรับการกระตุ้นที่ผิวหนังและการ

ไหลเวียนโลหิตส่วนปลายลดลง จึงทำให้เกิดแผลและอุบัติเหตุที่ผิวหนังได้ง่าย ผิวหนังขาดการดึงตัว ไชมันใต้ผิวหนังลดลงที่บริเวณใบหน้าและหลังมือ แต่เพิ่มขึ้นบริเวณหน้าท้องและต้นขา รวมทั้งการกดทับเส้นเลือดฝอยใต้ผิวหนังจะหนา การซึมผ่านของออกซิเจน อาหารเข้าสู่เซลล์เนื้อเยื่อต่ำ ความแข็งแรงของผิวหนังลดลง ผมและขนมีจำนวนน้อยลงเมลานินซึ่งผลิตจากเซลล์สร้างสีของผมลดลง ทำให้ผมและขนทั่วไปสีจางลงกลายเป็นสีขาวหรือสีเทา เส้นผมร่วงและแห้งง่าย เนื่องจากการไหลเวียนโลหิตบริเวณศีรษะลดลง (Squire)

2) ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก จำนวนและขนาดเส้นใยของกล้ามเนื้อลดลง มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น มีผลทำให้ความแข็งแรงและความว่องไวในการเคลื่อนที่ของร่างกายลดลง ประสิทธิภาพการทำงานของเอ็นไซม์ในกล้ามเนื้อลดลง เซลล์กระดูกลดลง แคลเซียมสลายออกจากกระดูกมากขึ้นและไปเกาะบริเวณกระดูกอ่อน เช่น ชายโครง ทำให้การเคลื่อนไหวของทรวงอกลดลง ทำให้กระดูกผู้สูงอายุเปราะและหักง่าย แม้ว่าจะไม่ได้รับอุบัติเหตุ ความยาวของกระดูกสันหลังลดลงและพุงมากขึ้น เพราะหมอนรองกระดูกบางลง ทำให้เกิดหลังค่อมและเอียงมากขึ้นความสูงลดลง 2 นิ้วจากอายุ 20-70 ปี (1.2 เซนติเมตร ทุก 20 ปี) ความยาวของกระดูกยาวคงที่ แต่ภายในจะกลวงมากขึ้น การทรงตัวไม่ดี ไม่กระฉับกระเฉง ความสามารถในการดูแลตนเองและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันจึงลดลง กระดูกอ่อนบริเวณข้อต่อต่าง ๆ เสื่อมมากขึ้นตามอายุ น้ำไขข้อลดลง เป็นสาเหตุทำให้กระดูกเคลื่อนที่มาสัมผัสกัน เกิดข้ออักเสบและติดเชื่อได้ง่าย

3) ระบบหัวใจและไหลเวียน ในกล้ามเนื้อหัวใจฝ่อลีบ มีเนื้อเยื่อพังศืดไขมันและสารไลโปฟุสซิน มาสะสมภายในเซลล์มากขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ลิ้นหัวใจแข็งและหนาขึ้น มีแคลเซียมมาเกาะมากขึ้น ทำให้การปิดเปิดของลิ้นหัวใจไม่ดี เกิดภาวะลิ้นหัวใจรั่วและตีบได้ ผนังหลอดเลือดหนาและมีความยืดหยุ่นน้อยลงเพราะมีเส้นใยคอลลาเจนมากขึ้น เกิดภาวะหลอดเลือดแดงแข็งตัว ความแรงของชีพจรลดลง กล้ามเนื้อหัวใจทำงานเพิ่มขึ้น และต้องการออกซิเจนเพิ่มขึ้น

4) ระบบทางเดินหายใจ หลอดลมและหลอดลมมีขนาดใหญ่ขึ้น ความยืดหยุ่นของเนื้อเยื่อปอดลดลงเพราะมีเส้นใยอีลาสตินลดลง ความแข็งแรงและการหดตัวของกล้ามเนื้อที่ช่วยในการหายใจเข้าออกลดลง เนื้อหุ้มปอดแห้งทึบ ทำให้ปอดขยายและหดตัวได้น้อยลง การระบายอากาศหายใจลดลง ถุงลมมีจำนวนลดลง ถุงลมที่เหลือจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ผนังถุงลมแตกง่าย เกิดโรคถุงลมโป่งพองง่าย หลอดลมแข็งขาดความยืดหยุ่น ทำให้หายใจหอบเหนื่อยได้ง่าย

5) ระบบทางเดินอาหาร การผลิตเอนไซม์ และลดลง 1 ใน 3 ทำให้การย่อยแป้งและน้ำตาลในปากลดลง ความรู้สึกหิวอาหารน้อยลงเนื่องจากการเคลื่อนไหวของกระเพาะ

อาหารลดลง การผลิตน้ำย่อย กรดเกลือและเอนไซม์ต่าง ๆ ในกระเพาะอาหารลดลง การดูดซึม แคลเซียมและธาตุเหล็ก วิตามินบี 2 ลดลง ผู้สูงอายุเกิดโรคกระดูกผุและโลหิตจางได้ง่าย การเคลื่อนไหวของลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่ลดลง ประกอบกับการหดตัวของกล้ามเนื้อหน้าท้องลดลง และผู้สูงอายุชอบรับประทานอาหารอ่อน ย่อยง่ายที่ไม่มีกาก จึงเป็นเหตุให้เกิดภาวะท้องผูก ทำให้เบื่ออาหาร ท้องอืดง่าย ดับมีความสามารถในการทำลายพิษลดลง จึงเกิดพิษของยาได้ง่ายในผู้สูงอายุ ปริมาณน้ำดีลดลง รวมทั้งมีความหนืดเพิ่มขึ้นตามอายุ มีผลทำให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้ง่าย ดับอ่อนทำหน้าที่ย่อยไขมัน ผลิตอินซูลินได้น้อย และที่ผลิตมานั้น มีประสิทธิภาพในการนำน้ำตาลเข้าสู่เนื้อเยื่อต่ำ ทำให้น้ำตาลที่เหลือถูกสะสมเป็นไขมันส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะคงอยู่ในกระแสเลือด และมีส่วนเท่านั้นที่ถูกขับออก ผู้สูงอายุจึงเป็นเบาหวานอย่างอ่อนได้ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นเบาหวานได้ง่ายกว่าวัยหนุ่มสาว

6) ระบบทางเดินปัสสาวะ อัตราการกรองของไตลดลง ทำให้การดูดกลับของสารต่าง ๆ น้อยลง ทำให้ปัสสาวะเจือจางมากขึ้น ความถ่วงจำเพาะของปัสสาวะลดลงทำให้การถ่ายปัสสาวะไม่ดี กล้ามเนื้อกระเพาะปัสสาวะอ่อนกำลังลง จึงมีปัสสาวะตกค้างอยู่มากมายหลังถ่าย ปัสสาวะแต่ละครั้งมีผลทำให้ผู้สูงอายุปัสสาวะบ่อย นอกจากนี้ผู้สูงอายุชายมีต่อมลูกหมากโต ทำให้ปัสสาวะได้ลำบาก ผู้หญิงกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ เพราะกล้ามเนื้ออุ้งเชิงกรานหย่อน โดยเฉพาะในหญิงที่คลอดบุตรมาแล้วหลายคน

7) ระบบสืบพันธุ์ ผู้สูงอายุชายลูกอัณฑะเทียวเล็กลงและผลิตเชื้ออสุจิได้น้อยลง ขนาดและรูปร่างของเชื้ออสุจิเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการผสมกับไขนํ้อยลง ความหนืดของน้ำเชื้อลดลง ไขมันบริเวณใต้หัวหน้และขนลดลง ผู้สูงอายุหญิงรังไข่จะฝ่อเล็ก มดลูกมีขนาดเล็กลง เยื่อบุภายในมดลูกบางลง มีเนื้อพังผืดมากขึ้น ปากมดลูกเทียวและมีขนาดเล็กลง รอยย่นและความยืดหยุ่นทางช่องคลอดเล็กลง ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บในระหว่างร่วมเพศและความรู้สึกทางเพศลดลง ช่องคลอดสีขาวซีด เพราะมีเลือดมาเลี้ยงน้อยลง ภายในช่องคลอดมีความเป็นด่างมากขึ้น ทำให้เกิดการอักเสบและติดเชื้อได้ง่าย

8) ระบบต่อมไร้ท่อ น้ำหนักของต่อมใต้สมองลดลง 20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อเยื่อเกี่ยวพันเข้ามาแทนที่มากขึ้น การไหลเวียนเลือดที่ต่อมใต้สมองลดลง การผลิตฮอร์โมนรังไข่เพิ่มขึ้นในผู้หญิง แต่คงที่และเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในผู้ชาย ส่วนการผลิตฮอร์โมนอื่นอาจคงที่หรือลดลง

9) ระบบประสาทและประสาทสัมผัส ประสิทธิภาพการทำงานทางสมองและประสาทอัตโนมัติลดลง ความเร็วในการส่งสัญญาณประสาทลดลง ทำให้ความไวและความรู้สึกตอบสนองต่อปฏิกิริยาต่าง ๆ ลดลง การเคลื่อนไหวและความคิด เชื่องช้า บางครั้งอวัยวะ

ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทำงานได้ไม่สัมพันธ์กัน อาจทำให้เกิดอันตรายและอุบัติเหตุได้ง่าย ความจำเสื่อม โดยเฉพาะความจำเรื่องราวใหม่ แต่สามารถจำเรื่องราวเก่าๆ ในอดีตได้ดี โดยความจำเสื่อมจะเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยในช่วงอายุ 60-70 ปีและค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามอายุ การเรียนรู้และความจำ ผู้สูงอายุจะมีปัญหาเกี่ยวกับความจำ เมื่ออายุ 70 ปีขึ้นไป โดยความจำประกอบด้วยความจำในอดีต (Remote memory) คือ ความจำเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา ความจำในเรื่องปัจจุบัน (Recent Memory) เป็นความจำในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรื่องราว ประสบการณ์ หรือข้อมูลที่ได้รับในรอบ 24 ชั่วโมง ความจำเฉพาะหน้า (Immediate Memory) เป็นการจดจำเรื่องที่เกิดขึ้นในทันที ช่วงระยะเวลาอันสั้น ความสามารถในการเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ ลดลงต้องอาศัยเวลานานในการเรียนรู้ สามารถทำงานที่มีประสบการณ์มาแล้วได้ดี ความกระตือรือร้นลดลง แบบแผนการนอนเปลี่ยนแปลงเวลานอนน้อยลง เวลาตื่นมากขึ้น

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและสังคม การแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกของสภาพอารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และลักษณะพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมาในชีวิตและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล โดยทั่วไปแล้วสภาพความเสื่อมทางอารมณ์และจิตใจ มักจะเกิดควบคู่กันกับการเปลี่ยนแปลงหรือความเสื่อมทางด้านร่างกายประกอบกับการต้องสูญเสียบทบาท ตำแหน่งหรือหน้าที่ทางสังคม เช่น การเกษียณอายุหรือการเคยเป็นผู้เป็นที่พึ่งของลูกหลาน กับต้องเปลี่ยนสภาพมาเป็นผู้พึ่งพาลูกหลานแทน การต้องสูญเสียสิ่งที่รักหรือบุคคลอันเป็นที่รัก รวมถึงการขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว หรือทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง จึงทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ ประกอบกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ได้แก่ ความจำเขavnปัญหา การเรียนรู้ บุคลิกภาพ และความเจ็บเหงาเดียวดาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุ มีผลเกี่ยวเนื่องจากความเสื่อมทางกาย ความสามารถในการปรับตัวรับใจต่อการเปลี่ยนแปลงและการสูญเสียหรือเหตุการณ์ร้าย ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ตลอดจนภาวะทางเศรษฐกิจครอบครัว และสิ่งแวดล้อม

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สังคมของมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันมีปฏิกริยาโต้ตอบ มีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเหล่านี้เป็นความต้องการทางสังคม ในผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกัน ผู้สูงอายุต้องการ การยอมรับจากสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่ม ในครอบครัวและในสังคม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเกิดขึ้น ความสามารถในการทำกิจกรรมซ้าลง เนื่องจากความเสื่อมของร่างกายจึงทำให้ผู้สูงอายุถูกจำกัดหรือลดความสำคัญทางสังคม โดยสังคมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเหลือแค่เพียงครอบครัวและเพื่อนร่วมงานที่มีความสนใจและค่านิยมคล้าย ๆ กัน เท่านั้น พฤติกรรมทางสังคม

ของผู้สูงอายุ จะเน้นความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ได้แก่ คู่ครอง บุตร-หลาน ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในครอบครัวจากเป็นผู้นำ หรือหัวหน้าครอบครัว ก็เปลี่ยนมาเป็นที่ปรึกษาของบุตรหลานแทน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่มีผลต่อผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและความผูกพันภายในครอบครัว สังคมไทยในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมยุคอุตสาหกรรม เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มผู้ใช้แรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง ทั้งผู้สูงอายุไว้ที่บ้าน ผู้สูงอายุที่เคยใช้ชีวิตที่อบอุ่นในอดีตกับลูกหลาน ต้องประสบกับปัญหาในการปรับตัว ให้กับสังคมสมัยใหม่ มีการใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังมากขึ้น ก่อให้เกิดความวิตกกังวล หดหู่ น้อยใจ ว้าเหว่และปัญหาสุขภาพจิตตามมา

2) การสูญเสียบุคคลที่มีความหมายต่อตนเอง ผู้สูงอายุ เป็นวัยที่ได้รับการกระทบกระเทือนใจอยู่เสมอ จากการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด เช่น คู่ชีวิต ญาติสนิท เพื่อนสนิท ซึ่งการสูญเสียคู่ชีวิตนับเป็นการสูญเสียที่กระทบต่อความรู้สึกของผู้สูงอายุมากที่สุด

3) การปลดเกษียณหรือออกจากงาน ถือเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่เคยรับราชการหรือมีบทบาททางสังคม ทั้งนี้เพราะเกษียณอายุทำให้ผู้สูงอายุถูกแยกออกจากงาน เพื่อนร่วมงาน บทบาทและหน้าที่ในสังคมลดลง ตลอดจนจนเป็นการลดบทบาทการเป็นผู้นำ ผู้หาเลี้ยงครอบครัว ผู้สูงอายุจึงรู้สึกด้อยค่าในตนเอง มีการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมน้อยลง ขาดการพบปะติดต่อกัน พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น และแยกตัวออกจากสังคม

4) การเปลี่ยนแปลงทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมไทย เปลี่ยนไปในลักษณะคล้ายกับสังคมตะวันตกมากยิ่งขึ้น เป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบปัญหากับบุตรหลาน มีความขัดแย้งกันระหว่างค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในวัยหนุ่มสาวในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุมีการยึดมั่นขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม

จะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ รวมทั้งด้านสังคมด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องดูแลและรักษาในสุขภาพกาย สุขภาพจิต

2.3 ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาวมีสัดส่วนน้อยลง ทั้งที่ยังมีหน้าที่การงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้ผู้สูงอายุต้องประสบกับปัญหา

ต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัญหาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น ปัญหาดังกล่าววนอกจากกระทบต่อผู้สูงอายุโดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อถึงชุมชนและสังคมในภาพรวมที่ต้องให้การดูแลและให้สวัสดิการผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล การให้สวัสดิการต่างๆอีกมากมาย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2524) ได้เน้นถึงความต้องการของผู้สูงอายุโดยยึดแนวคิดของ คลาร์ก (Clark) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการในสิ่งต่อไปนี้

- 1) ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 2) ต้องการมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ชุมชน
- 3) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 4) ต้องการเข้าร่วมสนุกกับเพื่อนตามปกติ
- 5) ต้องการการยอมรับนับถือ
- 6) ต้องการแสดงออกในผลสำเร็จของตน

ศรีหทัยทิม รัตน โกศล (2527) แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1) ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว ผู้สูงอายุที่ถูกปล่อยให้อยู่โดดเดี่ยวจะขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจรวมทั้งเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่งการช่วยเหลือจากบุคคลหรือ องค์กรสังคมสงเคราะห์ภายนอกครอบครัว ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวของตนเองควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัว เช่น กลุ่มอาสาสมัครทั้งองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน

2) ความต้องการด้านการประกันรายได้ โดยเฉพาะการประกันสังคมประเภท ประกันชราภาพ เมื่อเข้าสู่วัยชราและเลิกประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่อัตภาพในบั้นปลายชีวิต ไม่เป็นภาระแก่บุตรหลานและสังคม

3) ความต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม สังคมจึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม ในการปรับปรุงชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีโอกาสดูแลเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในการพัฒนาตนเอง ในการปรับตัวให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในการปรับปรุงวัฒนธรรมและในการรักษาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ

4) ความต้องการที่ลดการพึ่งพาตนเองให้น้อยลง หากครอบครัวและสังคมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวและสังคมแล้วจะเป็นการช่วยผู้สูงอายุให้รู้จักพึ่งพาตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบั้นปลายชีวิต

5) ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่

- (1) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว กลุ่มสังคม
- (2) ความต้องการการยอมรับและเคารพยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัว และสังคม
- (3) ความต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว ของกลุ่ม ของชุมชน และของสังคม
- (4) ความต้องการมีสัมพันธ์อันดีกับบุคคลภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุตรหลานในครอบครัวและสังคมได้
- (5) ความต้องการมีโอกาสทำในสิ่งที่ตนปรารถนา

6) ความต้องการทางกายและจิตใจ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ปัจจัย 4 ความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย โดยเฉพาะความต้องการด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย คลายจากความวิตกกังวลและความหวาดกลัว ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและครอบครัว ความต้องการโอกาสก้าวหน้า โดยเฉพาะในเรื่องของความสำเร็จของการทำงานในปัจจุบันปลายชีวิต

7) ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ต้องการได้รับการช่วยเหลือ ด้านการเงินจากบุตรหลานเพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ต้องการให้รัฐช่วยจัดหาอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้ เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ช่วยให้ตนพ้นจากภาวะบีบคั้นของเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของผู้สูงอายุจะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ และด้านสังคม ผู้สูงอายุจะมีปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งนี้สำหรับการปรับตัวของผู้สูงอายุนั้นจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อจะเป็นการลดปัญหาและสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุม การศึกษาเรื่อง การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จะศึกษาผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ

การเปิดรับสื่อ หมายถึง ความมากน้อยที่ผู้รับสารรับสารใดสารหนึ่งหรือการเปิดรับสารประเภทใดประเภทหนึ่งและเนื้อหาจากสื่อที่ผู้รับสารเปิดรับ (Slater, 2004) ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงจำเป็นที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข่าวสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ถูกนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อยามที่มนุษย์เกิดปัญหาเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใดความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งมีความสำคัญต่อมนุษย์เพิ่มขึ้นเท่านั้น ซึ่งข่าวสารก็มีที่มาจากหลายแหล่งด้วยกันขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์เลือกที่จะรับข่าวสารนั้นจากแหล่งใด และในกระบวนการสื่อสารนั้นผู้รับสารมีพฤติกรรมในการเลือกรับข่าวสารตามแบบฉบับของตนเอง ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างไปจากผู้อื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการต่างคนต่างเลือกสิ่งที่ตัวเองต้องการตามสภาพแวดล้อมเหตุผล และความจำเป็นของตัวเอง (ปัทมา คงบุญ, 2543)

3.1 ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร

แซมมวล เบคเกอร์ (อ้างถึงใน สุภัทธา พันธุ์จันทร์, 2541) ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร โดยจำแนกตามพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารว่า คือ

3.1.1 การแสวงหาข้อมูล กล่าวคือ บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3.1.2 การเปิดรับข้อมูล กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น เปิดดูรายการโทรทัศน์เมื่อมีรายการที่ตนเองสนใจ หรือเป็นรายการที่มิคนแนะนำให้ดู

3.1.3 การเปิดรับประสบการณ์ กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพราะต้องการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อต้องการผ่อนคลายอารมณ์ เช่น ดูรายการตลก หรือละครทางโทรทัศน์

กาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้กล่าวว่า ปัจจัยทางด้านความต้องการข่าวสารของบุคคล ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารขึ้น แต่เนื่องจากบุคคลทุกคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้เกิดความต้องการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน ซึ่งหลักในการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคล หรือผู้รับสารนั้น ถือเป็นตัวแปรที่ทำให้อิทธิพลของสื่อไม่เป็นไปอย่างโดยตรง โดยหลักการเลือกเปิดรับข่าวสารของผู้รับสาร ได้แก่ หลักการเลือกให้ความสนใจ หลักการเลือกการรับรู้ หลักการเลือกจดจำ และหลักการเลือกมีปฏิกริยา ทำให้ผู้รับสารต้องแสวงหาข่าวสาร (Information Acquisition) ที่ตรงตามความต้องการและความสามารถในการเปิดรับข่าวสารเป็นอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารนั้นมีมากมาย และหลายช่องทาง ทำให้ผู้รับสารต้องเลือกที่จะเปิดรับข่าวสารที่สะดวก ตรงต่อความต้องการ และเป็นข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

3.2 กระบวนการเปิดรับข่าวสาร

วิลเบอร์ ชแรมม์ (1964 อ้างถึงใน ชวรัตน์ เชิดชัย, 2527) กล่าวถึง การเปิดรับข่าวสารไว้ว่า ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่เปิดรับได้ง่ายที่สุด และผลตอบแทนความคุ้มค่าที่สุด สื่อที่เปิดรับได้ง่ายที่สุด คือ สื่อที่มีความสะดวกในการรับ ราคาถูก นอกจากนี้ เวลา นิสัย และประเพณี เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสื่อด้วย ส่วนผลตอบแทนความคุ้มค่าที่สุด คือ การรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วที่สุด ได้รับข่าวสารที่ต้องการทราบครบถ้วนสมบูรณ์

ชาร์ลีส (1973 อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงกลางพล, 2547) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก “ยอม” มีหูตากว้างไกลมีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับสารน้อย ในการเปิดรับข่าวสารต่างๆ นั้น ประชาชนไม่สามารถที่จะรับข่าวสารที่เข้ามามากมายในแต่ละวันได้ทั้งหมด แต่จะเลือกเปิดรับเฉพาะข่าวสารที่ตนสนใจเท่านั้น เราเรียกกระบวนการนี้ว่ากระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ของผู้รับสารซึ่งแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ทักษะคติ ฯลฯ กระบวนการเลือกสรร ดังกล่าวประกอบด้วย

1) การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure of Selective Attention) หมายถึง การที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับสารจากแหล่งหนึ่งโดยมักจะเลือกรับตามความคิดเห็นความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้อยู่ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า Cognitive Dissonance

2) การเลือกรับรู้ตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) หลังจากเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้ และตีความข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทักษะคติ ความต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ฉะนั้น ในบางครั้งผู้รับสารอาจจะบิดเบือนข่าวสารเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตนเองด้วย

3) การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทักษะคติของตนเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือเรื่องที่ขัดแย้ง เรื่องที่ค้านกับความคิดของตนได้ง่าย ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับ จึงเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสารมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

นอกจากนี้ บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยอมมีหูตากว้างไกลจะมีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัยกว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ซึ่งการเปิดรับข่าวสารผู้รับ

สารจะมีกระบวนการเลือกสรรข่าวที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความเชื่อ ทักษะคติ ฯลฯ ซึ่งกระบวนการในการเลือกสรรนี้เปรียบเสมือนเครื่องกรองข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วยการกรอง 3 ขั้นตอน ดังนี้ (พีระ จิระ โสภณ, 2546)

ภาพที่ 2.1 กระบวนการเลือกสรรข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์
ที่มา : พีระ จิระ โสภณ (2545)

3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร

แอทคิน (1973 อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงหกลางพล, 2547) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะต่างกันั้น มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

3.3.1 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล เป็นแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีจิตวิทยาว่าด้วยสิ่งเร้าและการตอบสนอง การเสริมแรง การลงโทษ และการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวคิดว่า คนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตภายในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคติ ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การเรียนรู้ การจูงใจ นั่นคือ คนแต่ละคนจะสร้างรูปแบบที่เป็นบุคลิกภาพส่วนบุคคลขึ้น ซึ่งจะเป็ตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมของการสื่อสาร โดยเฉพาะในแง่ของการเลือกเปิดรับการเลือกรับรู้ และการเลือกจดจำ ซึ่งแตกต่างกันไปตามกรอบแห่งการอ้างอิงที่สะสมมาแต่อดีต

3.3.2 ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของคนเรา เนื่องจากคนเรามักจะยึดถือกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิงในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใดก็ตาม กล่าวคือ เมื่อคนเรากระทำหรือแสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกับค่านิยมของกลุ่ม ก็จะได้รับค่านิยมชมชอบจากกลุ่ม ในทางตรงกันข้าม หากมีการขัดแย้งกับค่านิยมของกลุ่ม ก็อาจจะได้รับลงโทษจากกลุ่ม ด้วยเหตุนี้คนเราจึงพยายามคล้อยตามกลุ่มทั้งในแง่ความคิด ทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรม เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3.3.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร เป็นแนวคิดในเชิงทฤษฎีสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคม โดยนำเอาลักษณะพื้นฐานของคนบางประการที่เหมือนกัน มาจัดแบ่งแยกบุคคลเข้าไว้เป็นประเภทเดียวกัน ซึ่งลักษณะพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ เป็นต้น ตามแนวคิดนี้จึงสรุปได้ว่า บุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันย่อมจะรับเนื้อหาของสารสื่อสารคล้ายคลึงกันไม่มากนักน้อยและในทำนองเดียวกัน ย่อมจะมีการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไปในรูปแบบที่ไม่แตกต่างกันนักจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทั้ง 3 ข้างต้น มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การรับรู้ และการตีความหมายสารซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันไป นั่นคือ เกิดการเลือกรับข่าวสารขึ้น ซึ่ง แอทกิน (1973 อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงกลางพล, 2547) ได้กล่าวไว้ว่า “บุคคลจะเลือกรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชน ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนกับการลงทุนลงแรง และพันธะผูกพันที่จะตามมา ถ้าผลประโยชน์ที่จะได้รับสูงกว่าการลงทุนลงแรงหรือต้องการใช้ความพยายามที่จะรับรู้หรือเข้าใจแล้วบุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น แต่ถ้าผลประโยชน์ที่ได้รับน้อยกว่าการลงทุนลงแรงบุคคลอาจจะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น ในกรณีที่บุคคลเห็นว่าการรับข่าวสารนั้น จะก่อให้เกิดพันธะผูกพัน เช่น ทำให้เกิดความไม่สบายใจ หรือความไม่แน่ใจ ก็จะใช้วิธีหลีกเลี่ยงข่าวสารนั้น

นอกจากนี้ Wilbur Schramm (1964 อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงกลางพล, 2547) ได้อธิบายไว้ว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารจะมีแนวโน้มที่ให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับเหตุผลในการที่มนุษย์เลือกสนใจรับข่าวสารอย่างไรนั้น นักวิชาการหลายท่าน เช่น เฟรนสัน ไรลีย์ และ โฟลวอร์แมน Friedson Riley and Floworman มีความเห็นตรงกันว่า แรงจูงใจที่ต้องการจะเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคมจะเป็นสิ่งช่วยกำหนดความสนใจในการเลือกเปิดรับสารจากสื่อต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตน และปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป เนื่องจากแต่ละบุคคลจะมีการเรียนรู้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ในการหล่อหลอมความคิดความรู้สึกความเชื่อมั่นและความต้องการที่จะมีส่วนสร้างแรงจูงใจ ขณะเดียวกันสภาพทางสังคมก็จะเป็นตัวเร่งให้บุคคลเปิดรับสารจากสื่อ

Hunt and et all. (1993 อ้างถึงในปรมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลไว้ ดังนี้

1) ความต้องการ (Need) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในกระบวนการเลือกของมนุษย์ คือ ความต้องการ ความต้องการทุกอย่างของมนุษย์ทั้งความต้องการทางกายและใจ ทั้งความต้องการระดับสูงและความต้องการระดับต่ำ ย่อมเป็นตัวกำหนดการเลือกของเรา เราเลือกตอบสนองความต้องการของเรา เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ เพื่อแสดงรสนิยม เพื่อการยอมรับในสังคม เพื่อความพอใจ ฯลฯ

2) ทักษคติและค่านิยม (Attitude and Values) ทักษคติ คือ ความชอบและมีใจโน้มเอียง (Preference and Predisposition) ต่อเรื่องต่างๆ ส่วนค่านิยม คือ หลักพื้นฐานที่เรายึดถือเป็นความรู้สึกที่ว่าเราควรจะทำหรือไม่ควรทำอะไรในการมีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมและคน ซึ่งทัศนคติ และค่านิยมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำ

3) เป้าหมาย (Goal) มนุษย์ทุกคนมีเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรมต่างๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตน

4) ความสามารถ (Capability) ความสามารถของเราเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมทั้งความสามารถด้านภาษามีอิทธิพลต่อเรา ในการที่จะเลือกรับข่าวสารเลือกตีความหมาย และเลือกเก็บเนื้อหาของข่าวนั้นไว้

5) การใช้ประโยชน์ (Utility) กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เราจะให้ความสนใจและใช้ความพยายามในการที่จะเข้าใจ และจดจำข่าวสารที่เราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

6) สติลาในการสื่อสาร (Communication Style) การเป็นผู้รับสารของเรานั้น ส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับสติลาในการสื่อสารของเรา คือ ความชอบหรือไม่ชอบสื่อบางประเภท ดังนั้นบางคนจึงชอบฟังวิทยุ บางคนชอบดูโทรทัศน์ บางคนชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

7) สภาวะ (Context) สภาวะในที่นี้ หมายถึง สถานที่ บุคคล และเวลาที่อยู่ในสถานการณ์ การสื่อสาร สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกของผู้รับสาร การมีคนอื่นอยู่ด้วย มีอิทธิพลตรงต่อการเลือกใช้สื่อและข่าวสาร การเลือกตีความหมายและเลือกจดจำข่าวสาร การที่เราต้องถูกมองว่าเป็นอย่างไร การที่เราคิดว่าคนอื่นมองเราอย่างไร เราเชื่อว่าคนอื่นคาดหวังอะไรจากเรา และการที่เราคิดว่าคนอื่นคิดว่าเราอยู่ในสถานการณ์อะไร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเลือกของเรา

8) ประสบการณ์และนิสัย (Experience and Habit) ในฐานะของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสาร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของเรา เราพัฒนาความชอบสื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง รายการประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังนั้นเราจึงเลือกใช้สื่อชนิดใดชนิดหนึ่ง สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และเลือกจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

นอกจากนี้ Wilbur Schramm (1973 อ้างถึงใน พิระ จิร โสภณ, 2541) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับข่าวสารของบุคคลดังนี้

- 1) ประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับส่งสารแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน
- 2) การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหา เพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่งอย่างใด
- 3) ภูมิหลังที่แตกต่างกันทำให้บุคคลมีความสนใจแตกต่างกัน
- 4) การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสาร
- 5) ความสามารถในการรับสาร ซึ่งเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกัน
- 6) บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และพฤติกรรมของผู้รับสาร
- 7) อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้เข้าใจความหมายของข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้ ทัศนคติ จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือข่าวสารที่ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้น

3.4 พฤติกรรมผู้รับสาร

กิติมา สุรสนธิ (2542) กล่าวว่า ไม่ว่าผู้รับสารจะถูกจำแนกออกด้วยเกณฑ์ในลักษณะใดก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่มีผลหรือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับสารตีความและการทำความเข้าใจในข่าวสารของผู้รับสาร ซึ่งจะทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ ได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

3.4.1 ปัจจัยทางการสื่อสาร ได้แก่ ทักษะความสามารถ ความชำนาญในการถอดรหัสสาร รวมถึงทัศนคติในการสื่อสาร

3.4.2 ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจการศึกษา อาชีพ ศาสนา ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการรับรู้ การตีความ และการเข้าใจในการสื่อสารทั้งสิ้น

3.4.3 ปัจจัยด้านบุคลิกลักษณะของบุคคล เป็นลักษณะของบุคคลแต่ละคนที่เติบโตและถูกหล่อหลอมมาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน รวมทั้งเป็นการสั่งสมทางด้านความรู้สึก สภาพจิตใจและพฤติกรรมที่จะแสดงออกรวมทั้งการโต้ตอบในลักษณะที่แตกต่างกันไปของบุคคลบุคลิก 5 ประการ ของผู้รับสารที่มีผลต่อการสื่อสาร คือ

1) ความมีจิตใจแคบ เป็นบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อในความคิดของตนมาก และเชื่อว่าความคิดของตนถูก ส่วนความคิดของผู้อื่นผิด มักพิจารณาประเมินสิ่งต่างๆ ภายในกรอบความเชื่อของตนเอง บุคคลประเภทนี้จึงมักปฏิเสธข่าวสาร หรือผู้ส่งสารที่ความคิดความเชื่อไม่สอดคล้องกับตน เป็นคนที่เปลี่ยนแปลงความความคิดทัศนคติยาก ดังนั้น หากต้องการจะเข้าถึงผู้รับสารประเภทนี้ผู้ส่งสารจะต้องศึกษาให้รู้ว่าบุคคลที่บุคคลผู้นั้นชื่นชอบเป็นใครก็จะทำให้ชักจูงได้ง่ายขึ้น

2) ความนับถือตนเอง เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในชีวิตที่ค่อนข้างประสบผลสำเร็จ เช่น เป็นคนเรียนหนังสือเก่งประสบผลสำเร็จในการทำงาน ทำให้บุคคลประเภทนี้มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก และคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างสามารถกำหนดได้ด้วยตัวเอง ผิดกับคนที่มีความนับถือตนเองน้อยจะเชื่อถือในเรื่องชะตาชีวิตที่ถูกควบคุมจาก ดวงดาว หรือบุญทำกรรมแต่ง เป็นต้น

3) ความกังวลใจ และสภาวะทางด้านจิตใจของบุคคลที่มีความคิดสับสน วุ่นวายขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีแนวโน้มที่จะเชื่อผู้อื่นได้ง่าย ดังนั้นหากผู้รับสารมีบุคลิกภาพในลักษณะนี้ ผู้ส่งที่สามารถให้กำลังใจเป็นที่พึ่งพิงได้ก็จะได้รับความสนใจของผู้รับสารประเภทนี้

4) ทัศนคติแรกเริ่ม เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่เพิ่งได้รับความรู้หรือประสบการณ์เป็นครั้งแรกในเรื่องต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทั้งประทับใจ หรือไม่ประทับใจ ซึ่งความรู้สึกแรกนี้จะมีผลต่อการเปิดรับข่าวสารในครั้งต่อไปของบุคคล เช่น ถ้าเราไปพบข้าราชการที่พูดจาไม่สุภาพ ข่มขู่แต่แรก เราก็จะรู้สึกว่าข้าราชการเป็นคนไม่ดีและหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยด้วย

5) เล่ห์เหลี่ยมหลอกลวงเป็นผู้รับสารที่ไม่มีความจริงใจในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น พยายามบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือหลีกเลี่ยงการผูกมัดตัวเองกับผู้อื่น

ดังนั้นการติดต่อสื่อสารกับผู้รับสารประเภทนี้อาจต้องมีวิธีการที่ค่อนข้างมาก เช่น ต้องหาบุคคลที่คนประเภทนี้ไว้วางใจ อย่าพยายามอ้างในเรื่องกฎระเบียบ หรือคาดคั้นในการเอาคำมั่นสัญญา ฯลฯ

McLeod (1972 อ้างถึงใน สวัสดิ์ ไหลภรณ์, 2548) กล่าวว่า การวัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในการวิจัยนั้นตัวชี้วัด (Index) ที่ใช้วัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ส่วนใหญ่ใช้กัน 2 อย่าง คือ

- 1) วัดจากเวลาที่ใช้สื่อ
- 2) วัดจากความถี่ของการใช้สื่อ แยกตามประเภทของเนื้อหารายการที่

แตกต่างกัน

การวัดในเรื่องเวลาที่ใช้กับสื่อมีข้อเสียที่ว่า คำตอบขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความสนใจของผู้ฟัง เวลาว่างที่คนมีอยู่ และการมีสื่อใกล้ตัว ด้วยเหตุนี้ คำตอบที่เกี่ยวกับเวลาที่ใช้กับสื่อจึงมักไม่สามารถแปลความหมายได้ในทางจิตวิทยา และมักไม่ได้ผลที่ชัดเจนเมื่อนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น และเพื่อแก้ปัญหาความไม่ชัดเจนในเรื่องนี้ จึงได้มีการวัดตัวแปรการเปิดรับสื่อมวลชน โดยใช้ความถี่ของการใช้สื่อเฉพาะอย่างเจาะจงในเนื้อหา เช่น วัดความถี่ของการอ่านข่าวที่มีเนื้อหาหนักในหนังสือพิมพ์ ความถี่ของการชมรายการโทรทัศน์ และความถี่ของการรับฟังรายการวิทยุ เป็นต้น จึงสรุปได้ว่าการเปิดรับสื่อมวลชน หมายถึง ความบ่อยครั้งในการเปิดรับ ระยะเวลา ช่วงเวลา รวมไปถึง จำนวนสื่อมวลชนที่ใช้ในการเปิดรับข่าวสารด้วย

กิติมา สุรสนธิ (2542) กล่าวถึง การสื่อสาร โดยทั่วไปเราอาจใช้ความตั้งใจในการสื่อสารของผู้ส่งสาร และผู้รับสารในการพิจารณา แบ่งประเภทของวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ซึ่งอาจแบ่งออก ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการสื่อสารในด้านผู้ส่งสาร

- 1) เพื่อแจ้งให้ทราบ หรือบอกให้รู้ เป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการจะบอกหรือแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่รับรู้มาเพื่อถ่ายทอดให้แก่ผู้รับได้ทราบ

- 2) เพื่อให้การศึกษา เป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการจะให้ผู้รับได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องบางเรื่อง หรือบางสิ่งบางอย่าง ตามที่ตนต้องการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งต้องใช้เวลาพยายามในแง่ของการสื่อสารมากกว่าประเภทแรก

- 3) เพื่อเสนอชักจูง เป็นวัตถุประสงค์ที่เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้สึกริक्त ทศนคติ หรือพฤติกรรม ซึ่งโดยทั่วไปบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารใน

ลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ความพยายามในการสื่อสารค่อนข้างสูง และจำเป็นต้องมีความตั้งใจอย่างมากเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

4) เพื่อให้ความบันเทิง เป็นวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารที่ต้องการให้ผู้รับสารเกิดความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจ มีอารมณ์ที่ดีและแจ่มใส เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

วัตถุประสงค์ทั่วไปของสื่อสารในด้านผู้รับสาร

1) เพื่อทราบซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้รับสารที่ต้องการทราบเรื่องราวหรือติดตามข้อมูลเหตุการณ์ ข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2) เพื่อเรียนรู้ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้รับสารที่ต้องการที่จะรู้และเข้าใจในเรื่องราวหรือวิชาการต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนให้สูงมากยิ่งขึ้น

3) เพื่อหาความพอใจ โดยปกติแล้วคนเราทุกคนต้องการมีชีวิตที่มีความสุขสนุกสนานและรื่นรมย์ หลีกเลี่ยงสภาพในชีวิตจริงที่คนเรามักจะพบกับความยุ่งยาก วุ่นวาย ล้าสน และก่อให้เกิดความเครียด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาบุคคลที่มีอารมณ์ดีที่พูดคุยสนุกสนานพูดคุยด้วยหรือดูโทรทัศน์ เพื่อคลายความเครียดเหล่านั้น

4) เพื่อการตัดสินใจ มักต้องการข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้นจำเป็นจะต้องเป็นข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและมีอิทธิพลที่จะชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการตัดสินใจได้ ดังนั้น คนเราจึงหาข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป การเปิดรับสื่อ หมายถึง พฤติกรรมการเข้าถึงเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต ปัจจุบันที่อิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคล ได้แก่

1) ประสบการณ์ ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน
2) การประเมินสาร ประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารเพื่อสนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) ภูมิหลังต่างกัน ทำให้มีความสนใจต่างกัน

4) การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร

5) ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจ ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน

6) บุคลิกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการโน้มน้ำวจิตใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร

7) สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารเข้าใจหรือเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารได้

8) ทัศนคติเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับข่าวสาร และตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้พบ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ โดยศึกษาจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ อุปกรณ์ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ สถานที่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ความถี่และระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์

4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

4.1 ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ

ภัสวดี นิตินทรสุนทร (2550 อ้างถึงใน ชีรารักษ์ โภธิสุวรรณ, 2560) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อมวลชน ว่ามีความหมายในเชิงวิชาการ และความหมายในเชิงผู้บริโภครคือ

ความหมายในเชิงวิชาการ ซึ่งเกิดจากการตกลงร่วมกันของนักวิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อมวลชนในปี 1992 ว่า การรู้เท่าทันสื่อมวลชน คือ ความสามารถในการ 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงความหมายสาร (access) ความสามารถในการวิเคราะห์สาร (analyze) ความสามารถในการประเมินสาร (evaluate) และความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่างๆ (communicate)

ความหมายในเชิงผู้บริโภครคือ การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความตระหนักรู้ในแง่มุมต่างๆ 5 ประการ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ความตระหนักรู้ในกระบวนการตีความหมายสาร ความตระหนักรู้ในหน้าที่ของสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน ความตระหนักรู้ในเทคนิควิธีการนำเสนอสารของสื่อมวลชน และความตระหนักรู้ในผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อปัจเจกบุคคลและสังคม

อุษา บิ๊กกิน (2555) อธิบายว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถที่แต่ละบุคคลจะเปิดรับสื่อ มีความเข้าใจและสามารถวิพากษ์ไตร่ตรอง รู้ว่า คำ ภาพ กราฟฟิก หรือเสียงที่ถ่ายทอดออกมาผ่าน สื่อ เกิดการทำงานร่วมกันอย่างไร และตีความเนื้อหาออกมาได้หลากหลาย ด้วยความ

ตระหนักถึง ผลกระทบของสื่อ เพื่อให้บุคคลนั้นๆ ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำและใช้งานสื่ออย่างเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันอย่างเท่าทัน โดยหลักการเบื้องต้นของการรู้เท่าทันสื่อ นั้น เริ่มมาจากการเข้าไปมองที่ตัวสื่อ โดยมองว่าเนื้อหาที่สื่อได้สร้างขึ้นไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงออกมาทั้งหมด หากแต่ถูกประกอบ สร้าง แต่งเติมขึ้นมา เช่น ใช้เทคนิคพิเศษ แสง สี เป็นต้น อีกทั้งสื่อยังเป็นตัวแทนของการสร้างภาพความเป็นจริง กล่าวคือ เราจะเห็นภาพหรือเหตุการณ์ต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นในโลกจากสื่อ สื่อจะเป็นตัวแทนที่ในการถ่ายทอดภาพ หรือ เหตุการณ์เหล่านี้ออกมา ซึ่งการถ่ายทอดนี้จะถูกผลิต ตีความ และสรุปออกมาโดยสื่อต่างๆ เสมือน เป็นการสร้างภาพความจริงตามที่สื่อต้องการให้เป็น แต่อย่างไรก็ตามในหลักการเบื้องต้นการรู้เท่าทันสื่อ นี้ ก็ยังมองว่าแม้ว่าสื่อจะนำเสนอหรือถ่ายทอดสิ่งใดออกมา แต่ก็ยังเชื่อว่าผู้รับสารก็มีภาพหรือทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ อยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นจึงเกิดการต่อรองทางความหมายระหว่างสิ่งที่ตนคิดกับสิ่งที่สื่อคิด จนท้ายที่สุดว่าจะเลือกรับความหมายแบบไหน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ก็จะขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละตัวบุคคลที่แตกต่างกัน

ฉะนั้นจากหลักการที่ที่กล่าวมาเป็นการมองสื่อและสารในสื่อ ที่พยายามแฝงนัยยะ และ ให้ความหมายบางประการออกมา ผลิตสร้างจนกลายเป็นค่านิยมหนึ่งในสังคม ดังนั้นสิ่งสำคัญคือ ประชาชน ผู้รับสาร จำเป็นจะต้องเปิดรับสื่ออย่างรู้เท่าทัน เท่าทันในสื่อแต่ละประเภท เท่าทันในสารที่ส่งมา ไม่ตกเป็นทาสหรือถูกครอบงำโดยง่าย และใช้เหตุผลไตร่ตรองในสารที่เปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อจึงจำเป็นและสำคัญมากในปัจจุบันที่มีการไหลของข่าวสารออกไปได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

Potter (2004 อ้างถึงใน ดวงแก้ว เรือรสวัสดิ์กิจ, 2552) กล่าวว่า บุคคลที่มีการรู้เท่าทันสื่อดีจะควบคุมสื่อได้มากกว่า เพราะรู้ว่าจะจัดการกับสารต่างๆ ที่เข้ามาได้อย่างไร ใช้มุมมองใดในการอ่าน วิเคราะห์ แต่สำหรับคนที่ไม่มีความรู้ในสื่ออย่างดีทำให้โครงสร้างความรู้ต่ำและไม่เพียงพอในการที่จะแปลความหมายจากสื่อได้อย่างเท่าทัน จึงทำให้ไม่สามารถตีความสารที่สื่อนำเสนอมาได้อย่างหลากหลายและเท่าทัน ซึ่งมี แนวโน้มว่าคนกลุ่มนี้จะยอมรับความหมายที่สื่อนำเสนอมาโดยตรง ซึ่งจากนิยามข้างต้น Potter ได้ กำหนดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ 4 ประการ คือ

1) การรู้เท่าทันสื่อมีลักษณะเป็นตัวแปรต่อเนื่อง (Continuum) กล่าวคือ การรู้เท่าทัน สื่อ นั้นไม่ใช่ตัวแปรที่เป็นประเภท (Category) หรือเป็นชุดสำเร็จ เช่น หญิงหรือชาย หากแต่เป็นความรู้ที่ ไปเป็นอย่างต่อเนื่องและเป็นระดับไปเรื่อยๆ โดยสามารถปรับปรุงพัฒนาระดับการรู้เท่าทันให้ดีขึ้นได้ไม่มีจุดสิ้นสุด หรือจุดสูงสุด

2) การรู้เข้าใจในสื่อจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา กล่าวคือ เมื่อเรามีการฝึกฝนและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ตลอดเวลา จะช่วยให้ระดับศักยภาพของเราในการเปิดรับเนื้อหาจากสื่อมวลชนนั้นสูงขึ้น ในลักษณะที่ว่าเราจะเริ่มตั้งข้อสงสัยกับสื่อโฆษณาที่เห็น หรือเนื้อหาข่าวสารที่อ่านมากขึ้น ไม่ได้ยอมรับแต่แรกเหมือนก่อน หรือหากมีการยอมรับในตัวเนื้อหาของสื่อ ก็จะเป็นการยอมรับที่มีเหตุผลและไตร่ตรองมาแล้ว ซึ่งในการพัฒนาทักษะนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องอย่างจริงจัง เพื่อที่จะสามารถรู้เท่าทันและไม่ล้าสมัย

3) การรู้เท่าทันสื่อที่มีลักษณะหลายมิติ (Multidimensional) ประกอบด้วย

มิติด้านการรู้และเข้าใจ (Cognitive Domain) ซึ่งหมายถึง กระบวนการทางสมอง (Mental Process) และการคิด (Thinking) ที่จะสามารถตระหนักรู้ในสิ่งต่างๆ ได้ตั้งแต่ระดับง่ายไป ถึงระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น รู้ว่ากระบวนการสื่อสารของสื่อแต่ละประเภทเป็นอย่างไร หรือเหตุใดสื่อนี้จึงมีบทบาทและกลายเป็นที่นิยม

มิติด้านอารมณ์ (Emotional Domain) ซึ่งหมายถึง เป็นความรู้สึกต่างๆ ที่สามารถ เกิดขึ้นได้จากการที่เสพงานจากสื่อ เพราะสื่อสามารถผลิตสร้างอารมณ์หรือความรู้สึกแทรกลงไป ในเนื้อหาได้ ฉะนั้นการรู้เท่าทันในที่นี้คือ การเท่าทันในสัญลักษณ์ที่ถูกผู้ผลิตแทรกแฝงมากับสื่อ รู้ใน อารมณ์หรือทิศทางของอารมณ์ที่สื่อต้องการพาให้เป็น

มิติด้านสุนทรียะ (Aesthetic Domain) ซึ่งหมายถึง ความรู้ถึงกระบวนการที่สื่อ นั้น ผลิตสร้างความหมายขึ้นมาว่า เป็นไปอย่างไร และสามารถที่จะบ่งชี้บอกได้ว่า รูปแบบของนักเขียน ผู้ผลิต เป็นอย่างไร มีเอกลักษณ์อย่างไร รวมทั้งสามารถแยกแยะ ตรวจสอบความเป็นศิลปะได้ว่าสิ่งใด เป็นศิลปะแท้สิ่งใดเป็นศิลปะเทียมที่ถูกผลิตสร้างขึ้น

มิติด้านศีลธรรม (Moral Domain) ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจค่านิยม หรือ คุณค่าที่อยู่ในเนื้อหาของสื่อมวลชน จนสามารถรู้ แยกแยะได้อย่างเด็ดขาดว่า สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี และ สิ่งใดจริง สิ่งใดไม่จริง เป็นการรู้เท่าทันว่าสื่อได้ผลิตหรือสอดแทรกอุดมการณ์บางประการ มาหรือไม่ ซึ่งความสามารถในการแยกแยะนี้จะ ได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับระดับการรู้เท่าทันสื่อที่มี ใน แต่ละคนที่จะต้องอาศัยการจัดการหรือการพัฒนาในการรู้เท่าทันสื่ออยู่ตลอด

4) จุดประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อ คือ มีความสามารถในการตีความสารมากขึ้น เพราะแท้จริงแล้วสารที่สื่อทุกสื่อผลิตขึ้นมา จะต้องอาศัยการตีความทั้งหมดรู้ว่าเหตุใดต้องผลิตสารนี้ต้องจัดวางสารนี้หรือต้องใช้คำพูดหรือสื่อความออกมาแบบนี้ เพราะสื่อแต่ละสื่อ ไม่ว่าจะข่าว โฆษณา ละคร ก็จะมีมุมมองผลที่แตกต่างกันไป การใช้สารในการสื่อความก็ย่อมต่างกัน ฉะนั้น การมีความสามารถในการตีความสารที่ถูกส่งผ่านมาจะช่วยให้ผู้รู้เท่าทันสื่อมากขึ้น

สำหรับปัจจุบัน ด้วยเทคโนโลยีทางสื่อสารที่พัฒนามากขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารและ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเป็นไปโดยง่าย ทั้งยังส่งผลกระทบต่อบทบาทการสื่อสารของแต่ละคนที่สามารถเป็นได้ทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร ฉะนั้นการรู้เท่าทันสื่อในปัจจุบัน จึงไม่ใช่เพียงแค่เป็นการเปิดรับสารอย่างเท่าทัน หากแต่ยังหมายถึงรวมถึงการผลิตและส่งต่อข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าทันด้วย โดยผู้รับสารจะต้อง สามารถวิเคราะห์ ตีความ วิพากษ์ในข้อมูลที่ผลิตหรือเปิดรับมา และมีการตรวจสอบดูว่าเป็น ข้อเท็จจริงเป็นประโยชน์ควรแก่การส่งต่อไปยังผู้อื่นหรือไม่ ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของสื่อ หรือเป็นการช่วยสื่อในการผลิตซ้ำอุดมการณ์บางประการต่อไปเป็นทอดๆ อันจะเป็นการนำพามาซึ่งผลกระทบต่อบุคคลหรือต่อสังคมโดยรวมได้

กล่าวโดยสรุป การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดีข้อเสียของสื่อ สามารถตีความและแปลความหมายข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ มีการแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการวิพากษ์ แสดงความเห็น และใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารร่วมกับผู้อื่นของผู้สูงอายุ

4.2 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ (2560) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อว่า ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้ผู้รับสารทั้งเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปเข้าใจสารที่ส่งมาจากสื่อต่างๆ สามารถนำสารนั้นมาไตร่ตรอง วิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารที่ดีในการพัฒนาตนเองสามารถช่วยให้สังคมยืนหยัดอยู่ได้ไม่โอนอ่อนไปตามสิ่งที่หลอกลวง รวมทั้งสามารถสื่อสารสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมให้สังคมได้รับรู้และพัฒนาไปในทางที่มีประโยชน์ต่อพลเมือง โดยการรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญต่อทุกประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ดังนี้

4.2.1 ช่วยพัฒนาทักษะความคิด วิเคราะห์แก่ผู้รับสารอย่างมีวิจารณญาณไม่ว่าจะเป็นข่าว บันเทิง โฆษณา ซึ่งมาในหลายรูปแบบทั้งแสดงอย่างโจ่งแจ้ง หรือมาอย่างแอบแฝงแบบเนียนๆ ผู้รับสารจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าสิ่งนั้นอยู่บนพื้นฐานความจริง หรือสิ่งที่หลอกลวง

4.2.2 การผูกขาดของสื่อขนาดใหญ่ ทำให้ลดความสามารถในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมื่อสื่อขนาดใหญ่ควบคุมธุรกิจส่วนใหญ่ก็จะควบคุมข้อมูลส่วนใหญ่และทำตัวเป็นผู้เฝ้าประตู (gate keeper) ในการเลือกที่จะส่งหรือไม่ส่งสารใด ผู้รับสารจึงควรมีความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์ และรู้จักใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพในการแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม จะช่วยเสริมทักษะการตัดสินใจด้วยการแสวงหาข้อมูลให้มากกว่าที่สื่อเผยแพร่ออกมา ผู้รับสารจึงยากที่จะตกเป็นเหยื่อกลางของสารที่ไม่ถูกต้อง

4.2.3 การรู้เท่าทันสื่อทำให้ผู้รับสารตระหนักถึงสิ่งที่ผู้ผลิตสื่อ ต้องการที่จะให้เราเชื่อหรือกระทำ ตัวอย่าง ผู้หญิงต้องผิวขาว สวย บอบบาง ในความเป็นจริงแล้วคุณสมบัติของผู้หญิงที่ดีมีอีกมากมายมิใช่แค่รูปลักษณ์

4.2.4 การรู้เท่าทันสื่อทำให้ผู้รับสารตระหนักถึงความลำเอียง การเสนอบางแง่มุม การเสนอข่าวสารไม่ครบถ้วน และการโกหกหลอกลวง อย่างกรณี ความแตกแยกทางการเมืองของประเทศไทย (พ.ศ. 2550 – 2557) การนำเสนอข่าวสารบางสำนักเห็นได้ชัดเจนว่า มีการเลือกนำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อออนไลน์หรือในกรณีฆาตกรรมสาว 3 คน ข่าเพื่อน สื่อบางสื่อกลับให้น้ำหนักของรูปลักษณ์ วิถีชีวิตของฆาตกรรมมากกว่าการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง ละเลยองค์ประกอบของความยุติธรรมในการนำเสนอข่าวสาร ก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือต่อสื่อโดยรวม

4.2.5 การรู้เท่าทันสื่อช่วยให้ผู้รับสารค้นพบสารบางส่วน ที่ไม่ได้รับการบอกเล่า จึงเห็นว่าผู้ส่งสารยึดสิ่งใด (เงิน/วิชาชีพ) เป็นกรอบความคิดในการดำเนินงานสิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนบรรทัดฐานของสื่ออื่นๆ ด้วย

4.2.6 การรู้เท่าทันสื่อทำให้ผู้รับสารสามารถเป็นผู้ส่งสารสร้างสรรค์และเผยแพร่สารจากสื่อ ของเราและสนับสนุนให้สื่อมีความยุติธรรมในการเสนอสาร ตัวอย่าง การนำเสนอข่าวฆาตกรรมส่วนไปในเชิงเป็นเน็ตไอดอล แต่มีผู้ออกมาติติง ตีเถียงแสดงความไม่พอใจต่อการนำเสนอข่าวที่เบี่ยงเบนประเด็นของสื่อบางสำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่นำเสนอทางออนไลน์ผู้รับสารสามารถแสดงข้อความตอบกลับได้ทันที เป็นบทเรียนของสื่อที่ต้องนำเสนอข่าวสารให้เหมาะสมกับเป็นมืออาชีพ

4.2.7 การรู้เท่าทันสื่อช่วยให้ผู้รับสารสามารถประเมินสารจากสื่อบนพื้นฐานของประสบการณ์ ทักษะ ความเชื่อ และคุณค่า แสดงถึงวิธีคิดที่เป็นระบบ มีตรรกะ

4.2.8 การรู้เท่าทันสื่อทำให้เราเข้าใจว่าสื่อและสารเป็นตัวกำหนดสังคมและวัฒนธรรมของเราอย่างไร สื่อปัจจุบันทำให้เยาวชนของเราคิดเหล่า เบียร์ บุหรี่ และความหรรษาฟุ่มเฟือย กระจายที่จะเป็นที่สนใจของสังคม มีเสรีทางเพศ และอื่นๆ โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์ที่ขาดการควบคุม และจะเกิดปัญหามากขึ้นเมื่อผู้ส่งสารขาดจิตสำนึกในการส่งสารที่เหมาะสม

4.2.9 การรู้เท่าทันสื่อช่วยเยาวชนที่มีความเสี่ยงสูงได้พัฒนาทักษะการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ

4.2.10 การรู้เท่าทันสื่อช่วยเพิ่มความรู้สึกรักของการพัฒนาตนเองและการเสริมสร้างพลังอำนาจของเยาวชนหญิงที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ รูปร่างของพวกเธอ

4.3 องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ

นิยามการรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดของ Center for Media Literacy (2008 อ้างถึงใน ปกรณ์ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพ่วง, 2558) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการจำแนกองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพราะเป็นแนวคิดที่ใหม่และมีพัฒนาการ ที่ชัดเจนมาโดยตลอดในช่วงเวลา ค.ศ. 2003 ถึง ค.ศ. 2008 โดยสังเคราะห์ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

4.3.1 ทักษะการเข้าถึง (Access Skills) หมายถึง ทักษะการเข้าถึงสื่อจึงเป็นความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการสร้างโอกาสให้ตนได้รับสื่อประเภทต่างๆ อย่างเต็มที่ รวดเร็ว สามารถรับรู้เข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป มีความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอ่านเนื้อหาจากสื่ออื่นๆ และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้จดจำและเข้าใจ ความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสาร สามารถพัฒนากลยุทธ์เพื่อหา ตำแหน่งที่มาของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย และสามารถเลือกกรองข้อมูลประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

4.3.2 ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skills) หมายถึง ทักษะการวิเคราะห์เป็นความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการบอกหรืออธิบายเพื่อแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อเสนอกเกินจริง ความคิดเห็น ข้อดี ข้อเสีย และการโน้มน้าวใจจากการนำเสนอของสื่อ รวมถึงสามารถทบทวนผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่มีต่อตนเองและผู้อื่นจากการเลือกรับข้อมูลข่าวสารจาก สื่อต่างๆ และสามารถบอกหรืออธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์แฝงของสื่อในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุมครบถ้วน รวมถึงสามารถให้เหตุผลสนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3.3 ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate Skills) หมายถึง ทักษะการประเมินสื่อเป็นความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ เลือกรับหรือปฏิเสธ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่บุคคลเปิดรับ และผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อแยกแยะสารสนเทศ ที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยสามารถตีความและแปล ความหมายของข้อมูลข่าวสารที่สื่อต้องการนำเสนอ หรือแอบแฝงมาในลักษณะต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้อง เหมาะสม และคุณภาพของสารสนเทศที่ได้รับจากสื่อบนพื้นฐานของ ประสบการณ์เดิมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และหลักการประชาธิปไตย ผลจากการวิเคราะห์สื่อที่ ผ่านมาทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสาระที่ถูกส่งออกมาได้ว่า มีคุณค่าต่อผู้รับมาก น้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่ เกิดขึ้นทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกหรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ

สังคมวัฒนธรรมหรือ ประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่น่าสนใจมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใด ศาสตร์หนึ่งหรือไม่ว่า การประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่าการ นำเสนอของสื่อนั้นมีกระบวนการ ผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทเดียวกัน ความสามารถในการประเมินเนื้อหาโดย สร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหากับประสบการณ์พร้อม เสนอความเห็นในแง่มุมของความหลากหลาย คุณภาพความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยใช้วิธีดังนี้

- 1) ชื่นชอบ เกิดความพึงพอใจในการตีความหมายสื่อจากประเภทรายการ และ รูปแบบที่หลากหลาย
- 2) สนองตอบ โดยการพิมพ์หรือพูดถึงความซับซ้อนที่หลากหลายใน เนื้อหาสื่อ
- 3) ประเมินคุณภาพของเนื้อหาจากเนื้อหาสื่อและรูปแบบ
- 4) ตัดสินให้คุณค่าเนื้อหาโดยพิจารณาจากหลักจริยธรรม ศาสนาและหลัก ประชาธิปไตย

4.4 ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skills) หมายถึง ทักษะที่บุคคลเมื่อมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว บุคคลจึงต้องเปลี่ยน บทบาท มาเป็นผู้ผลิตสื่อ ทักษะการสร้างสรรค์จึงเป็นความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกถึง การออกแบบเพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของตนผ่าน สื่อที่ผ่านการ เลือกอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบได้อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และอยู่บน พื้นฐานของ ความรับผิดชอบและจริยธรรมของตนเอง มีความสามารถในการเป็นผู้ผลิตสื่อที่ผ่าน การวางแผน เขียนบท และค้นคว้าข้อมูลเนื้อหาเพื่อนำมาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือ รูปแบบของสื่อแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม ทำให้ได้สื่อที่จะสามารถสื่อสารได้ตาม วัตถุประสงค์ของตน รวมถึงการใช้ เทคโนโลยีต่างๆ ของสื่อเพื่อแก้ไข และเผยแพร่สารได้อย่างมี ประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงความเห็นและเสนอแนะความคิดของตนอย่างสร้างสรรค์ในการ วิพากษ์วิจารณ์ต่อข้อมูลสารสนเทศ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง การโน้มน้าวใจ การโฆษณาชวนเชื่อ และข้อเสนอเกินจริงที่นำเสนอหรือแฝงมากับสื่อที่ตนเองได้เปิดรับ

4.5 ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skills) หมายถึง ทักษะการมีส่วนร่วมเป็น ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ แสดง ความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน และใช้ประโยชน์จากสื่อของผู้อื่นเพื่อนำไปสู่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใน ลักษณะต่างๆ ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการวิพากษ์ และแสดงความคิดเห็นต่อสื่อต่างๆ อย่างเปิดเผยบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรม

รวมถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน และใช้ประโยชน์จากสื่อของตนอย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ คือ ทักษะความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ทักษะในการแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดีข้อเสียของสื่อ ทักษะความสามารถในการตีความและแปลความหมายข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ ทักษะในการแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และทักษะในการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการวิพากษ์ แสดงความเห็น และใช้ประโยชน์จากสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารร่วมกับผู้อื่น ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการใช้องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมินสื่อ ทักษะการสร้างสรรค์ และทักษะการมีส่วนร่วมมาใช้ในการวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) (เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร, 2559) เป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ต และยังหมายรวมถึงการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ เครือข่ายสังคมประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตามบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับถ่ายทอดเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังอยู่บนพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ผลกระทบของเครือข่ายสังคมออนไลน์มีผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ผลกระทบเชิงบวก

- 1) เป็นสื่อในการนำเสนอผลงานของตนเอง เช่น งานเขียน รูปภาพ วิดีโอต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้ามารับชมและแสดงความคิดเห็น
- 2) เป็นสื่อที่ใช้ในการแบ่งปันข้อมูล รูปภาพ ความรู้ให้กับผู้อื่นสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในสิ่งที่สนใจร่วมกันได้ เป็นคลังข้อมูลความรู้ขนาดย่อม
- 3) เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับต่างๆ
- 4) เป็นเครือข่ายกระชับมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีจากเพื่อนสู่เพื่อนได้
- 5) เป็นเครื่องมือช่วยในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสื่อสารได้หลายรูปแบบ

6) เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาชุมชน โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเชื่อมต่อประชาชนในชุมชนกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

7) เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์

8) ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นด้วยช่องทางที่สะดวกและรวดเร็ว

ผลกระทบเชิงลบ

1) เป็นช่องทางที่ถูกละเมิดลิขสิทธิ์ ขโมยผลงาน หรือถูกแอบอ้างได้ง่าย หากผู้ใช้งานรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดวิจารณญาณในการใช้งาน

2) หากใช้หมกมุ่นกับการเข้าร่วมเครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ และอาจทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง อีกทั้งจะทำให้เสียเวลาถ้าผู้ใช้ยังไม่รู้คุณค่า

3) เป็นช่องทางที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์กระแสสังคมในเกี่ยวกับเชิงลบ และอาจทำให้เกิดกรณีพิพาทบานปลาย

4) ภัยคุกคามจาก เครือข่ายสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ

ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยจุดเด่นของสื่อสังคมที่ให้ความสะดวกและรวดเร็วในการเผยแพร่และการรับข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้ถูกนำมาใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทั้งของภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เนื่องจากให้ข้อมูลได้เร็วทันใจ อย่างไรก็ตามจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวางในกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย พบผลกระทบที่เกิดขึ้นหลายด้าน ได้แก่ การติดสื่อสังคมหรือติดอินเทอร์เน็ต หมายถึง พฤติกรรมที่มีความต้องการใช้บริการบนสื่อสังคมเป็นเวลานาน ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และรู้สึกหงุดหงิดเมื่อต้องใช้น้อยลง พฤติกรรมที่เกิดจากการติดสื่อสังคม มีดังนี้ (ณัฐชดา มงคลชาติ, 2550)

1) การติดเรื่องเพศ (Cybersexaul addiction) เป็นพฤติกรรมหมกมุ่นกับการดู การดาวน์โหลด และการแลกเปลี่ยนภาพลามกอนาจาร ผู้ที่แสดงบทบาทสมมุติตามจินตนาการทางเพศในห้องสนทนา ตลอดจนช่วยตัวเองโดยใช้สื่อสังคมเป็นสื่อ

2) การติดความสัมพันธ์ในสื่อสังคม (Cyber-relational addiction) เป็นพฤติกรรมความสัมพันธ์หรือความรู้สึกพิเศษผ่านการออนไลน์ ส่วนใหญ่เกิดจากห้องสนทนาและจะมีความกังวลมากในการเข้าใช้สื่อสังคมเพื่อพบเพื่อนหรือคู่รัก กิจกรรมส่วนใหญ่คือการสนทนา เกี่ยวพาราตี การแสดงความรักอย่างเกินจริง ซึ่งพัฒนาไปสู่การติดต่อทางโทรศัพท์ และการมีความสัมพันธ์กันในชีวิตจริง มีผลกระทบกับความสัมพันธ์ปกติที่มีอยู่กับเพื่อนและครอบครัว

3) การเสี่ยงโชคในอินเทอร์เน็ต (Netgaming) เป็นพฤติกรรมมั่วเมาและหมกมุ่นกับการเล่นการพนัน การเล่นเกม การซื้อขายแลกเปลี่ยนหุ้น ซื้อสินค้าจากการประมูลสินค้าออนไลน์

หรือเป็นนายหน้าออนไลน์ อาจสูญเสียเงินจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการ และส่งผลต่ออาชีพที่ทำอยู่ ทำลายหน้าที่การงานและความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง

4) การบริโภคข้อมูลเกินควร (Information overload) เป็นพฤติกรรมที่สนใจติดตามเว็บไซต์ ค้นหาข้อมูลข่าวสารมากเกินไปจนเกินไป และมีความต้องการที่จะสะสมหรือค้นหาข้อมูลที่ต้องการโดยไม่สนใจกับเวลาที่เสียไป ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง

5) ติดคอมพิวเตอร์ (Computer addiction) เป็นพฤติกรรมที่หมกมุ่นในการเล่นเกมนในเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยไม่สนใจทำอย่างอื่น มีใจจดจ่ออยู่กับการเล่นและกระหายที่จะเล่น กลายเป็นปัญหาที่แก้ไขยาก ส่งผลต่อการทำงานและการเรียน อาจเกิดความขัดแย้งในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หรือความสัมพันธ์กับคนรักเนื่องจากใช้เวลาอยู่กับคอมพิวเตอร์

สุชา จันทน์เอม (2536) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้ใช้งานในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านร่างกาย การใช้สื่อสังคมทำให้ผู้ใช้รู้สึกเพลิดเพลินและเกิดความเสียสละเวลา หากต้องหยุดใช้ทำให้มีการใช้งานสื่อสังคมเป็นเวลานานกว่าจะรู้สึกถึงความผิดปกติของร่างกาย เช่น รู้สึกหิวหรือง่วงนอน การใช้เวลาในการใช้งานสื่อสังคมในทำไต่ทำหนึ่งเป็นเวลานานจึงส่งผล ต่อร่างกาย ลักษณะได้แก่

(1) ปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากการใช้งานสื่อสังคมในภาวะที่แสงสว่างรอบข้างไม่เหมาะสม เช่น แสงสะท้อนจากจอภาพ หรือการปรับความเข้มของภาพไม่พอดีย่อมส่งผลต่อ สุขภาพสายตา

(2) ปัญหาเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ คือ เกิดอาการปวดหลัง ปวดคอ ปวดแขน ปวดขา ปวดมือ และปวดตา ร่างกายอ่อนเพลีย

2) ด้านสังคม สื่อสังคมทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมสารสนเทศ มีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ พฤติกรรมของบุคคล รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิถีชีวิต ของคนในสังคมเปิดกว้างขึ้น ค่านิยมด้านพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แพร่กระจายเข้ามาทางสื่อสังคม นอกจากนี้อาจเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยคำพูด เช่น เกิดการโต้เถียงกันในห้องสนทนาเพราะไม่รู้จัก คู่สนทนาจึงอาจขาดความเกรงใจ จนอาจเกิดพฤติกรรมมุ่งร้ายต่อบุคคลอื่น บางรายเกิดความรู้สึกว่าสื่อสังคมเป็นเพื่อนเพียงอย่างเดียวของตนเอง เป็นโลกส่วนตัวโดยไม่ติดต่อกับเพื่อนในสังคมของความเป็นจริง เพราะสังคมออนไลน์ทำให้เขารู้สึกอารมณ์ดี มีความสุข ไม่รู้สึกเหงาหงอย เศร้า หรือ วิตกกังวล แต่หากไม่ได้ใช้ จะรู้สึกหงุดหงิด กระวนกระวาย อารมณ์ไม่ดี เกิดความเครียด

3) ด้านการเรียนและการทำงาน ผู้ใช้สื่อสังคมค้นหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อใช้ในการเรียนและการทำงาน บางรายใช้เพื่อการศึกษาทางไกลในรูปแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ใช้ในการรับส่งการบ้านผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ บางรายใช้ติดตามข้อมูลข่าวสารสำหรับการทำงาน ทำให้เกิดประโยชน์ แต่บางรายใช้เวลากับสื่อสังคมมากเกินไปจนส่งผลเสียต่อการเรียนหรือการทำงาน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ งานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ

4) ด้านเศรษฐกิจ ผู้ใช้สื่อสังคมซึ่งเป็นผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุต้องเสียค่าบริการในการใช้ ก่อนข้างสูง อีกทั้งต้องมีค่าใช้จ่ายที่ต้องซื้ออุปกรณ์จำเป็น เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เชื่อมต่อสัญญาณ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอุปกรณ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ถ้าผู้ใช้สื่อสังคมมีการใช้บริการซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ ผ่านสื่อสังคมก็จะส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ในทางกลับกันถ้าผู้ใช้สื่อสังคมใช้ในการขายสินค้าหรือบริการก็จะทำให้รายรับเพิ่มขึ้นจากช่องทางการขายผ่านสื่อสังคม

สิทธิชัย ฤเจริญสิน (2559) ได้กล่าวว่า ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุ โดยสรุป มีดังนี้

1) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีการใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก สาเหตุเนื่องมาจากการใช้งานสื่อสังคมจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์ประกอบการใช้งานและค่าบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมโยงสัญญาณ ซึ่งมีราคาก่อนข้างสูงจึงเกิดผลกระทบมากในอันดับต้นๆ

2) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวเพิ่มขึ้น มีการสื่อสารกับเพื่อนวัยเดียวกันเพิ่มมากขึ้น และมีการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนต่างวัยเพิ่มขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการใช้สื่อสังคมทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลากว่าวิธีการสื่อสารอื่นๆ

3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมเพื่อคลายความเครียดจากกิจกรรมอื่น เหตุผลอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบมากจึงอาจก่อให้เกิดความเครียด การใช้สื่อสังคมเพื่อติดตามข้อมูลในเรื่องที่สนใจจึงเป็นการผ่อนคลายความเครียดได้วิธีหนึ่ง

4) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการป้องกัน/รักษาโรคที่ผู้สูงอายุควรระวัง เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายเริ่มเสื่อมสภาพจึงสนใจค้นหาข้อมูลเพื่อการดูแลสุขภาพอย่างจริงจัง ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมในข้อนี้จึงมีสูง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้สื่อสังคมมีผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ ดังนี้

1) ผลกระทบด้านบวก ได้แก่ เป็นสื่อในการนำเสนอผลงานของตนเอง เป็นสื่อที่ใช้ในการแบ่งปันข้อมูล รูปภาพ ความรู้ให้กับผู้อื่น เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เป็นเครือข่ายกระชับมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดี เป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาชุมชน ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือบริการลูกค้า และประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร

2) ผลกระทบด้านลบ ได้แก่ เป็นช่องทางในการถูกละเมิดลิขสิทธิ์ โฆษณา ผลงาน หากผู้ใช้หมกมุ่นกับการเข้าร่วมเครือข่ายสังคมออนไลน์มากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ เป็นช่องทางที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์กระแสสังคมในเรื่องเชิงลบ และเกิดภัยคุกคามจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสุขภาพ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวิษ ธีระ โคตร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต และทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้สูงอายุต่อการใช้อินเทอร์เน็ตและเนื้อหาสาระด้านสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50 - 55 ปี พักอาศัยนอกเขตเทศบาลเมือง มีการศึกษามัธยมศึกษาและปริญญาตรี ทำงานในส่วนราชการ และมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต 1-5 ปี วัตถุประสงค์หลักของการใช้ คือ เพื่อการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและผู้รู้ และการแสวงหาความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้วยโปรแกรมเฟซบุ๊ก ระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่อยู่ที่ทักษะการเข้าถึงและทักษะการวิเคราะห์ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา อาชีพและการทำงาน ประสบการณ์การใช้งาน และวัตถุประสงค์ในการใช้งานแตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) การเปรียบเทียบทัศนคติการใช้ อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์และวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน มีเหตุผลการใช้งานอินเทอร์เน็ต การให้ ความเชื่อถือต่อเนื้อหาที่ได้รับ และการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาที่ได้รับจากอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05

สิทธิชัย คุเจริญสิน (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ 3) ศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 380 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ด้านอุปกรณ์ ด้านวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านโปรแกรม และด้านอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับน้อย 2) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามสถานภาพสมรสและจำแนกตามอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ รายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์/ อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก ด้านสังคม ได้แก่ มีการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวเพิ่มขึ้น ด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ คลายความเครียดจากกิจกรรมอื่น และด้านสุขภาพ ได้แก่ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป

ศิริพร แซ่ลิ้ม (2558) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชันของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร การเข้าถึง ความสามารถในการใช้ และพฤติกรรมการใช้ของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ใช้ไลน์แอปพลิเคชัน ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ไลน์แอปพลิเคชัน เป็นเพศ หญิงมากกว่าเพศชาย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60 - 65 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ด้านการเข้าถึงไลน์แอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสาร โทรศัพท์เคลื่อนที่สมาร์ทโฟนมากที่สุด รองลงมาคือแท็บเล็ต และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตวายไฟที่บ้านมากที่สุด รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ตแบบรายเดือน ด้านความสามารถในการใช้ไลน์แอปพลิเคชัน ประกอบด้วย ทักษะคิด การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรู้และทักษะการใช้ไลน์ ความรู้และทักษะการจัดการเนื้อหาในไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อไลน์ในระดับดี โดยทัศนคติที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในระดับดีมาก ได้แก่ ไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการ

รับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ไลน์อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้การใช้ไลน์ในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะการใช้ไลน์ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้การจัดการเนื้อหาในไลน์อยู่ในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะการจัดการเนื้อหาในไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านพฤติกรรมการใช้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ไลน์เป็นระยะเวลา 2 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการใช้ไลน์ 1 - 3 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนครั้งในการใช้ไลน์ 2-5 ครั้งต่อวัน สถานที่ใช้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ไลน์ที่บ้าน ลักษณะการใช้ไลน์ของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการใช้การแชท/สนทนาข้อความมากที่สุด รองมาคือการส่งต่อ/แบ่งปันข้อมูลรูปภาพต่างๆ กลุ่มตัวอย่างมีวัตถุประสงค์ในการใช้ไลน์เพื่อติดต่อลูกหลาน/ครอบครัว รองลงมาคือ ติดต่อเพื่อนเก่าสมัยเรียน/เพื่อนที่ทำงานเก่า

ลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับการ เข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารและอินเทอร์เน็ต ดังนี้ การเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสาร พบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารและอินเทอร์เน็ต อายุและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารและอินเทอร์เน็ต

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีการความสามารถในการใช้แตกต่างกัน ดังนี้ 1) เพศ อายุ อาชีพที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อไลน์ไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อไลน์แตกต่างกัน 2) เพศ อายุที่แตกต่างกันมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ไลน์ไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพที่แตกต่างกันมีการรับรู้ความสามารถในการใช้ไลน์แตกต่างกัน 3) เพศ ที่แตกต่างกันมีความรู้การใช้ไลน์ไม่แตกต่างกัน อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพที่แตกต่างกันมีความรู้การใช้ไลน์แตกต่างกัน 4) เพศที่แตกต่างกันมีทักษะการใช้ไลน์ไม่แตกต่างกัน อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพแตกต่างกันมีทักษะการใช้ไลน์แตกต่างกัน 5) เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพที่แตกต่างกันมีความรู้การจัดการเนื้อหาในไลน์ แตกต่างกัน 6) เพศ อายุและอาชีพแตกต่างกันมีทักษะการจัดการเนื้อหาในไลน์ไม่แตกต่างกัน

ลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรม การใช้ไลน์แตกต่างกัน ดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพที่แตกต่างกันมีระยะเวลาในการใช้ไลน์ (ชั่วโมง)ไม่แตกต่างกัน รายได้ที่แตกต่างกันมีระยะเวลาในการใช้ไลน์ (ชั่วโมง) แตกต่างกัน

การเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารแตกต่างกันมีทัศนคติต่อไลน์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้ไลน์ ทักษะการใช้ไลน์และความรู้การจัดการเนื้อหาไลน์แตกต่างกัน การเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารแตกต่างกัน มีความรู้การใช้ไลน์และทักษะการจัดการเนื้อหาในไลน์ไม่แตกต่างกัน

ความสามารถในการใช้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชัน ดังนั้นความสามารถในการใช้ไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชันไปในทิศทางเชิงบวก ยิ่งผู้ใช้ไลน์แอปพลิเคชันมีความสามารถในการใช้ไลน์มาก จะยิ่งมีระยะเวลาในการใช้ไลน์ (ชั่วโมง) เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากผู้ใช้ไลน์แอปพลิเคชันมีความสามารถในการใช้ไลน์น้อย จะยิ่งมีระยะเวลาในการใช้ไลน์ (ชั่วโมง) น้อย

กัณฑ์พล บรรทัดทอง (2558) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ แรงจูงใจ และความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ จำแนกตามพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์กับความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก 2) ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับแรงจูงใจมาก ผลการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยนี้เป็นดังนี้ 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 2) ผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่องทางการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถานที่ที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความบ่อยในการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ ระยะเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และช่วงเวลาในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน 3) ผู้สูงอายุที่มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ Facebook, Twitter และ Line แตกต่าง กัน มีความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน 4) แรงจูงใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

พิชญาวี คณະผล (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้และผลการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้และผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 โดยเมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ระดับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดย ด้านที่มีค่าคะแนน

เฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะการใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 อยู่ในระดับน้อย และศึกษาระดับผลการใช้ บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการแสดงออก ด้านเวลา ด้านสังคม ด้านบันเทิง และด้านธุรกิจ พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ด้านการสื่อสาร ด้านการแสดงออก ด้านเวลา ด้านสังคม ด้านบันเทิง และด้านธุรกิจ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาด้านการแสดงออกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 อยู่ในระดับน้อย

กิริณา สมวาทสรณ์ (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และการส่งต่อข้อมูลในแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพพนักงาน รัฐบาลกิจ ข้าราชการ มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ที่ 30,000 บาทขึ้นไป การใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ส่วนใหญ่เพื่อติดสื่อสารกับลูก หลาน ญาติ พี่ น้อง ที่มีการใช้งานผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือจำนวนมากที่สุด โดยเรียนรู้ทักษะการใช้งานและมีการสนทนากับลูกหลาน เพื่อนร่วมงาน และคนรู้จัก โดยจะใช้งานในทุกๆวัน ครั้งละประมาณ 30 นาที ซึ่งระยะเวลาในการเรียนรู้และเริ่มใช้งานแอปพลิเคชันไลน์มากกว่า 2 ปี นิยมส่งรูปภาพสติ๊กเกอร์ สวัสดิ์ในตอนเช้า รูปภาพวิว บรรยากาศ ธรรมชาติ สติ๊กเกอร์ที่แสดงถึงอารมณ์ ณ ขณะนั้น ไม่นิยมส่งข้อความเสียง และไม่นิยมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ ในขณะที่เดียวกัน นิยมส่งคลิปข่าวเตือนภัย เหตุการณ์ข่าวในระดับมาก และนิยมส่งคลิปวิดีโอตลกขำขัน แต่ไม่นิยมส่งคลิปวิดีโอจากลิงก์ยูทูป โดยส่วนมากเชื่อว่าการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์จะทำให้เป็นคนที่ทันสมัย ทันท่วงที เหตุการณ์ พฤติกรรมการสื่อสารของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งผู้สูงอายุมีการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันไลน์ในระดับมาก โดยเพศหญิงมีจำนวนการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันไลน์มากกว่าเพศชายร้อยละ 58.3 และมีพฤติกรรมการสื่อสารที่สัมพันธ์กับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุได้แก่ ทักษะพื้นฐานในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ การสื่อสารผ่านไลน์บนอุปกรณ์ใด กลุ่มการใช้งานบนแอปพลิเคชันไลน์ ระยะเวลาการใช้แอปพลิเคชันไลน์

กฤษฎณาพร ทิพย์กาญจนเรขา และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์และสื่อสังคมของผู้สูงอายุจำแนกตามการรับรู้ภาวะสุขภาพตนเอง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประเภทข้อมูลสุขภาพและพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์/สื่อสังคมของผู้สูงอายุ และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์/สื่อสังคมของผู้สูงอายุ จำแนกตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุโดยรวมรับรู้ภาวะสุขภาพตนเองว่า อยู่ในระดับดี มีการแสวงหาข้อมูลสุขภาพผ่านสื่อออนไลน์/สื่อสังคมอยู่ในระดับต่ำ ประเด็นข้อมูลสุขภาพที่ทำการสืบค้นบ่อยใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ แบบแผนการใช้ชีวิตเพื่อการมีสุขภาพดี ร้อยละ 6.40 การรักษาโรค ร้อยละ 6.30 และข้อมูลการใช้ยา ร้อยละ 6.20 การเปรียบเทียบการแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/ สื่อสังคมจำแนกตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ การแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดี กลุ่มผู้สูงอายุที่สุขภาพปานกลาง และกลุ่มผู้สูงอายุที่สุขภาพดี พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่สุขภาพดีแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/ สื่อสังคมสูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ และพบว่า ขนาดอิทธิพลของการรับรู้ภาวะสุขภาพต่อการแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/ สื่อสังคมของผู้สูงอายุจัดอยู่ในระดับน้อย หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรส่งเสริมความสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้สุขภาพผ่านสื่อออนไลน์/ สื่อสังคมและการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และ มินตรา สดชื่น (2559) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุในสังคมไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุ ปัญหาในการเรียนรู้ ข้อจำกัดของสื่อโซเชียลมีเดียและความสำคัญในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ประกอบการบันทึกเสียงและถอดออกมาในรูปแบบข้อความ พร้อมทั้งรวบรวมจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย พบว่า การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุมีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากสามารถลดช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ของบุตรหลานกับผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้งาน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานได้ด้วยตัวเอง ขาดความเข้าใจในเรื่องของระบบขั้นตอนการทำงานของสื่อโซเชียลมีเดีย อีกทั้งนี้สื่อโซเชียลมีเดียยังมีข้อจำกัดในการใช้งานอยู่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผู้สูงอายุในบางรายเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียได้ค่อนข้างยาก

นลินี ศรีวิลาส และ ปริญญา หุ่นโพธิ์ (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ศึกษาพฤติกรรม การเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาพฤติกรรม การเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตที่นิยมใช้ในด้านต่างๆ คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความบันเทิง/ท่องเที่ยว ด้านสุขภาพ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการศึกษาธุรกิจการทำงาน การวิจัยได้ผลสรุปว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ต จากการศึกษาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า การเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น กลุ่มผู้สูงอายุมีการเข้าถึงใช้งานอินเทอร์เน็ตตามความหลากหลายวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกันไป ผู้สูงอายุมีความสามารถและทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตผู้สูงอายุนิยมใช้งานอินเทอร์เน็ตที่นิยมในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านการติดต่อสื่อสาร 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านความบันเทิงท่องเที่ยว 4) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี 5) ด้านการศึกษาธุรกิจการทำงาน จากผลการวิจัยทราบถึงการเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถนำข้อมูลไปศึกษาต่อในด้าน รูปแบบของธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการของอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ การพัฒนาเว็บไซต์ที่เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์และเก็บข้อมูลพัฒนาอินเทอร์เน็ตเข้ากับเทคโนโลยี การดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการควรปรับปรุงรูปแบบของเว็บไซต์ให้สอดคล้องต่อความต้องการและคำนึงถึงศักยภาพด้านกายภาพของผู้บริโภค รวมถึงสร้างเครือข่ายธุรกิจอย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างความสำเร็จให้กับผู้ประกอบการธุรกิจในสังคมผู้สูงอายุ

พนม กลิ่นฉายา (2557) ศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อมวลชนกระแสหลักของคนกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้มุ่งสำรวจพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ ทักษะการใช้สื่อและระดับการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า สื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ โดยมีเหตุผลในการชมเพื่อติดตามข่าวสารสถานการณ์ และเพื่อความบันเทิง ในด้านทักษะการใช้สื่อโดยรวม พบว่า ในแต่ละวันกลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อมวลชนเฉลี่ย 2 ประเภท โดยรับชมโทรทัศน์เฉลี่ย 3 สถานี ฟังวิทยุ 1 สถานี อ่านหนังสือพิมพ์ 1 ฉบับ สำหรับการรู้เท่าทันสื่อพบว่า การรู้เท่าทันสื่อมวลชนโดยรวมอยู่ในระดับสูง แต่เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหา การประเมินและวิพากษ์สื่ออยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก แต่เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหา การประเมินและวิพากษ์สื่ออยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก แต่ด้านการมีปฏิสัมพันธ์อย่างปลอดภัยต่อเนื้อหาในสื่อระดับต่ำถึงปานกลาง ทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุมีการรู้เท่าทันข่าวและโฆษณา มากกว่ากลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มวัยเรียน ด้านการรู้เท่าทันละคร พบว่า กลุ่มวัยทำงานและกลุ่มผู้สูงอายุมีการรู้เท่าทันละครมากกว่ากลุ่มวัยเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อมวลชน พบว่า มี 2

กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล คือ อายุ เพศ การศึกษา 2) ปัจจัยแวดล้อมคือ การพูดคุยเรื่องสื่อในครอบครัว การได้รับการอบรม/ศึกษาเรื่องสื่อ และจำนวนประเภทสื่อที่เปิดรับในแต่ละวัน

มนต์ ขจรเจริญ และ ณัฏฐิสฐิณี สิริปัญญาชนกิจ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการสื่อสารกับระดับความรู้เท่าทันการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารด้านการเปิดรับสื่อเว็บไซต์ค่อนข้างบ่อย รวมทั้งเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้ไลน์มากที่สุด ตามมาด้วยเฟซบุ๊ก ยูทูบ ภูเก็ต และอินสตาแกรม ในส่วนของสื่อดั้งเดิม กลุ่มตัวอย่างยังเปิดรับโทรทัศน์เกือบทุกวัน รองลงมาคืออ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ และติดตามนิตยสาร บ่อยปานกลาง ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ใน การสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่เพื่อติดตามเหตุการณ์ข่าวสารต่างๆ และเพื่อความบันเทิงผ่อนคลาย โดยเฉพาะสื่อใหม่จะถูกใช้เพื่อการสื่อสารพูดคุยกับบุคคลต่างๆ อยู่ในเกณฑ์บ่อย ระดับการรู้เท่าทันการสื่อสาร ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มระดับปานกลาง ร้อยละ 54.5 รองลงมาเป็นกลุ่มระดับต่ำ ร้อยละ 30.75 และกลุ่มระดับสูง เพียงร้อยละ 14.75 ผลการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าระดับการรู้เท่าทันการสื่อสาร แตกต่างกันไปตามลักษณะประชากรและพฤติกรรมการสื่อสาร ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมุติฐานเพียงบางส่วนนั่นคือแตกต่างกันด้านอายุที่กลุ่มผู้มีอายุมากกว่ามักมีระดับการรู้เท่าทันมากกว่า แต่ก็ไม่เป็นแบบแผนที่ สอดคล้องกันทุกกลุ่ม ส่วนสมมุติฐานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารปรากฏ ว่ามีความแตกต่างกับระดับการรู้เท่าทันการสื่อสารบางส่วน แต่ก็ไม่เป็นใน ทิศทางที่สอดคล้องกัน จึงไม่สามารถสรุปเป็นแบบแผนที่ชัดเจนได้

อดิศรณ อ้นสงคราม (2556) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาผลกระทบการใช้งานสื่อโซเชียลมีเดียในการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบสังคมก้มหน้าของผู้ส่งสารและผู้รับสารในยุคปัจจุบัน และ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของการใช้สื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ทำการศึกษาต่อกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,000 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 19 – 24 ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน/ห้างร้านเอกชน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกเฟซบุ๊กมากที่สุด และเป็นสมาชิกโซเชียลมีเดียมากกว่า 1 เว็บไซต์ จะใช้บริการครั้งละมากกว่า 3 ชั่วโมง สถานที่ที่จะใช้เข้าโซเชียลมีเดียบ่อยที่สุดคือที่บ้าน/หอพัก กิจกรรม ที่ทำเป็นประจำเมื่อเข้าโซเชียลมีเดียคือสนทนากับเพื่อน (chat) การอัปเดตสถานะ/ข้อมูลส่วนตัว/รูปภาพ และแลกเปลี่ยน/ค้นหาข้อมูลตามลำดับ ด้านผลกระทบการใช้โซเชียลมีเดียทำการศึกษาผ่าน ระดับความสนใจต่อเรื่องราวต่างๆ รอบตัว ผลการศึกษาพบว่า เรื่องที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจใน ครอบครัวในระดับสูง ได้แก่

ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว ความใส่ใจต่อปัญหาต่างๆ ของสมาชิกใน ครอบครัว ภาพลักษณ์ของตนเองในทุกด้าน เช่น เสื้อผ้า ของใช้ เป็นต้น การออมเงิน การสร้างฐานะทาง การเงิน การพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าทางอาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหาร หรือสถานบันเทิงใหม่ๆ ข่าวสาร ด้านบันเทิง เช่น ละคร ภาพยนตร์ คอนเสิร์ต ข่าวเกี่ยวกับศิลปินดารา และข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าไฮเทค เรื่องที่ให้ความสนใจในระดับปานกลาง ได้แก่ ภาพลักษณ์ของเพื่อน ร่วมงาน ในทุกๆ ด้าน เช่น เสื้อผ้า ของใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ วางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำ กับครอบครัวใน วันหยุด ข่าวสารด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการลงทุนต่างๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาสังคมต่างๆ ข่าวสารนิทรรศการทางศิลปะ หรือข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ข้อมูลการ ท่องเที่ยวต่างประเทศ และข้อมูล เกี่ยวกับบุคคลสำคัญของโลก หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง และเรื่อง ที่ให้สนใจในระดับต่ำ ได้แก่ การศึกษา ธรรมะ การปฏิบัติธรรม และการให้ความช่วยเหลือองค์กร การกุศลต่างๆ จากการศึกษายังพบว่า กลุ่มตัวอย่างยังให้ความสนใจกับบุคคลใกล้ตัวเช่นเดิม หากแต่ เปลี่ยนการ สื่อสารระหว่างกันเป็นการสื่อสารผ่าน โซเชียลมีเดีย เปลี่ยนจากการพูดคุยเป็นการ สื่อสารด้วยการส่ง ข้อความแทน กล่าว พุดคุยกันน้อยลง แต่พิมพ์ข้อความมากขึ้นนั่นเอง กลุ่ม ตัวอย่างได้เสนอแนะว่า คนเราควรคุยกันให้มากขึ้น ลดการพิมพ์ข้อความผ่าน โซเชียลมีเดีย

ฉพล ผลการกฤด (2559) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากโฆษณาบนเฟซบุ๊ก และแนวทางการ รู้เท่าทันสื่อ โฆษณาบนเฟซบุ๊ก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบและสร้างแนวทาง สร้างการรู้เท่าทันสื่อต่อโฆษณาบนเว็บไซต์เครือข่ายสังคมประเภทเฟซบุ๊ก ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาวะปัญหาต่างๆ และผลกระทบทางด้านลบของโฆษณาบนสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กแบ่ง ออกเป็น สภาวะปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการแยกแยะโฆษณา สภาวะปัญหาของกลุ่มคนที่ ผลิตโฆษณาขาดความรับผิดชอบ และปัญหาในการสร้างค่านิยม 2) ประเภทของการโฆษณาบนสื่อ สังคมประเภทเฟซบุ๊กที่มีปัญหาและผลกระทบต่อผู้บริโภค คือ แหล่งที่มาประเภทผู้ประกอบการ รายย่อย และแหล่งที่มาประเภทบุคคล 3) ปัญหาของกฎหมาย จรรยาบรรณ และจริยธรรม ที่ควบคุม ผู้ผลิตสื่อโฆษณาบนสื่อสังคมแบ่งออกเป็น ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย การขาดความรู้ ทางด้าน กฎหมาย จรรยาบรรณ และจริยธรรมของผู้ผลิตโฆษณา และการใช้กฎหมายหรือจริยธรรม ที่ไม่ได้ผล 4) พฤติกรรมการโฆษณาบนสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กที่ละเมิดกฎหมาย หรือไม่ เหมาะสมต่อจรรยาบรรณและจริยธรรมที่แบ่งออกเป็น พฤติกรรมการโฆษณาสินค้าที่ไม่สามารถ โฆษณาได้ในสื่อหลัก การโฆษณาที่กล่าวอ้างสรรพคุณเกินจริง และการโฆษณาที่ละเมิดกฎหมาย 5) ความสำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในการเปิดรับโฆษณาบนสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กในประเทศไทย คือ สำคัญต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก 6) แนวทางการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบนสื่อสังคม ได้แก่ กระบวนการที่ผู้รับสารต้องสามารถดำเนินการ ดังนี้ แยกแยะความเป็น โฆษณา รับชมเนื้อหาใน

ครบถ้วน ไตร่ตรองความเป็นจริง รับรู้จุดประสงค์ ตรวจสอบแหล่งที่มา หาข้อมูลเพิ่มเติม เช็กความคิดเห็น ระวางการกดไลค์ และแสดงความคิดเห็น และส่งต่อด้วยความจริง

ศตพล เกิดอยู่ (2558) ศึกษาเรื่อง ทักษะคิด พฤติกรรม และการรู้เท่าทันการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของกลุ่มวัยเบบี้บูมเมอร์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยการรับรู้ ทั้งการรับรู้ในประโยชน์ ความง่าย และความเพลิดเพลินที่ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อแอปพลิเคชันไลน์ ศึกษาทักษะคิดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ทั้งในด้านจำนวนเดือนที่ใช้งาน ระยะเวลาที่ใช้งานต่อวัน จุดประสงค์หรือแรงจูงใจหลัก และคุณสมบัติที่ใช้งาน ตลอดจนการรู้เท่าทันการใช้แอปพลิเคชันไลน์ ของกลุ่มวัยเบบี้บูมเมอร์ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบสำรวจ (Survey Research) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 51 - 69 ปี (กลุ่มวัยเบบี้บูมเมอร์) และทั้งหมดเป็นผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ จำนวน 400 คน ผลการศึกษาได้ตามดังนี้ 1) การรับรู้ในประโยชน์ ความง่าย และความเพลิดเพลินในการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทัศนคติที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวก 2) ทักษะคิดที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ทั้งในด้านจำนวนเดือนที่ใช้งาน ระยะเวลาที่ใช้งานต่อวัน จุดประสงค์หรือแรงจูงใจหลักในการใช้งาน และคุณสมบัติที่ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวก 3) พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ทั้งในด้านจำนวนเดือนที่ใช้งาน จุดประสงค์หรือแรงจูงใจหลักในการใช้งาน และคุณสมบัติที่ใช้งานมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการรู้เท่าทันการใช้แอปพลิเคชันไลน์ โดยเป็นความสัมพันธ์กันทางบวก 4) ลักษณะประชากรกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ที่แตกต่างกันในด้านเพศ อายุ และการศึกษาจะมีการรู้เท่าทันการใช้แอปพลิเคชันไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 21,812 คน (กรมการปกครอง, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้มาจากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 393 คน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
- N = ขนาดของประชากร
- e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

$$\begin{aligned} n &= \frac{21,812}{1 + (21,812)(0.05)^2} \\ &= 392.79 \end{aligned}$$

1.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงในพื้นที่เขตหลักสี่ ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุ ผู้ใดก็เลือกผู้นั้นบนพื้นฐานความสมัครใจในการร่วมตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน เป็นคำถามปลายปิด ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะของครอบครัว และสถานภาพสมรส

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ชนิดใดที่ท่านนิยมใช้บริการ ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ใด สถานที่ที่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไหน ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์ ระยะเวลาที่ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ใช้เวลาครั้งละเท่าใด วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่อเดือน

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ข้อ ได้แก่

- ท่านแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากหลายแหล่ง เช่น Facebook Line ได้
- ท่านอธิบาย แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอเกินจริง การโน้มน้าวชักจูงใจของสื่อ Facebook และ Line ได้
- ท่านตีความและแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารที่สื่อสังคมออนไลน์นำเสนอได้ และตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารบนพื้นฐานของความถูกต้องได้
- ท่านแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ในการวิพากษ์ วิจารณ์ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ตนเองเปิดรับจาก Facebook และ Line ได้
- ท่านมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีการวิพากษ์ วิจารณ์ความคิดเห็นและร่วมกันใช้ประโยชน์ของสื่อ Facebook และ Line อย่างเหมาะสม

โดยคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	4.21-5.00	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด
4	3.41-4.20	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก
3	2.61-3.40	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง
2	1.81-2.60	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับน้อย
1	1.00-1.80	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 16 ข้อ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

- ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีอาชีพเสริมหรือพัฒนาอาชีพเดิมจากข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ ใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก และใช้เงินเป็นค่าซื้อโทรศัพท์หรืออุปกรณ์เพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์

- ด้านสังคม ได้แก่ มีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้น มีการสื่อสารและได้พบเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีการสื่อสารด้วยวาจากับครอบครัวและคนรู้จักลดลง และมีการสื่อสารกับคนไม่รู้จัก/ไม่เคยพบหน้า อาจมีมีฉ้อโกงแอบแฝงเข้ามาได้

- ด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ ได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารานักแสดงที่ชื่นชอบ ได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสังคม อาชญากรรม และความรุนแรงทางเพศ และเกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจและการลงทุน

- ด้านสุขภาพ ได้แก่ ได้ข้อมูลที่เป็นการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรค ได้ข้อมูลที่เป็นการออกกำลังกายและการแบ่งเวลาทำกิจกรรมที่เหมาะสม มีอาการตาพร่ามัว สายตาผิดปกติหรือเปลี่ยนแปลงจากการใช้สายตา และมีอาการปวดคอ/บ่า/ไหล่ จากใช้สื่อสังคมออนไลน์

โดยคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	4.21-5.00	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด
4	3.41-4.20	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก
3	2.61-3.40	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง
2	1.81-2.60	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับน้อย
1	1.00-1.80	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คือ รศ.ดร.ปิยฉัตร ล้อมชวการ ผศ.ดร.ณัฐสุพงศ์ สุขโสด และอาจารย์กรรพุม บุญทวี ตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และภาษาที่ใช้

3.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพรายข้อ (Item Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ในแต่ละส่วน โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.958

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับตรวจสอบเอกสารให้ถูกต้อง

4.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 393 คน ในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือน มิถุนายน ถึง เดือนกรกฎาคม 2562

4.3 นำแบบสอบถามมาสำรวจความครบถ้วน ในเนื้อความที่ตอบแบบสอบถาม แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะของสมาชิกในครอบครัว และสถานภาพสมรส โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของความถี่และร้อยละ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (393 คน)	ร้อยละ (100.00)
1. เพศ		
ชาย	156	39.7
หญิง	237	60.3
2. อายุ		
60 - 65 ปี	242	61.6
66 -70 ปี	126	32.1
70 ปีขึ้นไป	25	6.4
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	54	13.70
มัธยมศึกษา/ปวช.	125	31.80
อนุปริญญา / ปวส.	51	13.00
ปริญญาตรี	123	31.30
สูงกว่าปริญญาตรี	40	10.20
4. อาชีพ		
ข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุ	238	60.60
ธุรกิจส่วนตัว	23	5.90
ค้าขาย	70	17.80
รับจ้างทั่วไป	62	15.80
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	108	27.50
10,001-20,000 บาท	131	33.30
20,001-30,000 บาท	87	22.10
30,001-40,000 บาท	20	5.10
40,001-50,000 บาท	13	3.30
มากกว่า 50,000 บาท	34	8.70

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (393 คน)	ร้อยละ (100.00)
6. ลักษณะของสมาชิกในครอบครัว		
อาศัยอยู่คนเดียว	18	4.60
อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยา	182	46.30
อาศัยอยู่กับบุตร/หลาน	176	44.80
อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง	17	4.30
7. สถานภาพสมรส		
โสด	29	7.40
สมรส	237	60.30
หย่าร้าง	66	16.80
หม้าย (สามี/ภรรยา เสียชีวิต)	61	15.50

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 เป็นเพศชาย ร้อยละ 39.7

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีอายุ 60 - 65 ปี ร้อยละ 61.6 รองลงมา คือ 66 - 70 ปี ร้อยละ 32.1 และ 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.4 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 31.8 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 31.3 ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 13.7 ระดับอนุปริญญา / ปวส. ร้อยละ 13.0 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุ ร้อยละ 60.6 รองลงมาคือ ค้าขาย ร้อยละ 17.8 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 15.8 และ ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 33.3 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท

ร้อยละ 27.5 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 22.1 มากกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 8.7 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 5.1 และ 40,001-50,000 บาท ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

ลักษณะของสมาชิกในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยา ร้อยละ 46.3 รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับบุตร/หลาน ร้อยละ 44.8 อาศัยอยู่คนเดียว ร้อยละ 4.6 และ อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

สถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 60.3 รองลงมาคือ มีสถานภาพหย่าร้าง ร้อยละ 16.8 หม้าย ร้อยละ 15.5 และ โสด ร้อยละ 7.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การศึกษาการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สื่อสังคมออนไลน์ชนิดใดที่ท่านนิยมใช้บริการ ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ใด สถานที่ที่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไหน ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์ ระยะเวลาที่ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ใช้เวลาครั้งละเท่าใด วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่อเดือน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของความถี่และร้อยละ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์	จำนวน (393 คน)	ร้อยละ (100.00)
1. สื่อสังคมออนไลน์ชนิดใด ที่ท่านนิยมใช้บริการ		
เฟสบุ๊ก (Facebook)	118	30.00
ไลน์ (Line)	275	70.00
อินสตราแกรม (Instagram)	0	0.00
ทวิตเตอร์ (Twitter)	0	0.00
2. ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ใด		
คอมพิวเตอร์	18	4.60
โน้ตบุ๊ก	7	1.80
โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone)	352	89.60
แท็บเล็ต	16	4.10
3. สถานที่ที่ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไหน		
ที่พักอาศัย	377	95.90
ที่ทำงาน	16	4.10
ร้านบริการอินเทอร์เน็ต	0	0.00
4. ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์		
ทุกวัน	269	68.40
สัปดาห์ละ 3 – 4 วัน	75	19.10
สัปดาห์ละ 1 – 2 วัน	49	12.50
5. ระยะเวลาที่ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใช้เวลาครั้งละเท่าใด		
น้อยกว่า 30 นาที	168	42.70
ครั้งละ 30 – 60 นาที	175	44.50
ครั้งละ 60 – 90 นาที	36	9.20
ครั้งละ 90 – 120 นาที	9	2.30
มากกว่า 120 นาที	5	1.30

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์	จำนวน (393 คน)	ร้อยละ (100.00)
6. วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
คุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่า	226	57.50
หาเพื่อนใหม่	6	1.50
ใช้เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร	102	26.00
ขายสินค้า โฆษณาประชาสัมพันธ์	4	1.00
เล่นเกม	7	1.80
ดูหนังฟังเพลง	51	13.00
โพสต์ข้อความ	10	2.50
โพสต์รูปภาพ	37	9.40
ส่งคลิปภาพ	24	6.10
พูดคุยแสดงความคิดเห็นในห้องสนทนา	109	27.70
เขียน Comment ต่างๆ	85	21.60
7. ท่านมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์กี่บาทต่อเดือน		
100 – 399 บาทต่อเดือน	261	66.40
400 – 699 บาทต่อเดือน	122	31.00
700 – 999 บาทต่อเดือน	8	2.00
1,000 – 1,200 บาทต่อเดือน	2	0.50
มากกว่า 1,200 บาทต่อเดือน	0	0.00

จากตารางที่ 4.2 สามารถสรุปผลการศึกษากิจการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

สื่อสังคมออนไลน์ชนิดใดที่ท่านนิยมใช้บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่นิยมใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) มากที่สุด ร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ เฟสบุ๊ก (Facebook) ร้อยละ 30

ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ใด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่นิยมใช้บริการสื่อสังคมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) มาก

ที่สุด ร้อยละ 89.60 รองลงมาคือ คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 4.60 แท็บเล็ต ร้อยละ 4.10 และ โน้ตบุ๊ก ร้อยละ 1.80 ตามลำดับ

สถานที่ที่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไหน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ที่พักอาศัยมากที่สุด ร้อยละ 95.90 รองลงมาคือ ที่ทำงาน ร้อยละ 4.10

ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ร้อยละ 68.40 รองลงมาคือ สัปดาห์ละ 3 – 4 วัน ร้อยละ 19.10 และ สัปดาห์ละ 1 – 2 วัน ร้อยละ 12.50 ตามลำดับ

ระยะเวลาที่ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ใช้เวลาครั้งละเท่าใด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครั้งละ 30 – 60 นาที ร้อยละ 44.50 รองลงมาคือ น้อยกว่า 30 นาที ร้อยละ 42.70 ครั้งละ 60 – 90 นาที ร้อยละ 9.20 ครั้งละ 90 – 120 นาที ร้อยละ 2.30 และ มากกว่า 120 นาที ร้อยละ 1.30 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อ คุยกับเพื่อนปัจจุบัน และเพื่อนเก่ามากที่สุด ร้อยละ 57.50 รองลงมาคือ พูดคุยแสดงความคิดเห็นในห้องสนทนา ร้อยละ 27.70 ใช้เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 26.00 เขียน Comment ต่างๆ ร้อยละ 21.60 ดูหนังฟังเพลง ร้อยละ 13.00 โพสต์รูปภาพ ร้อยละ 9.40 ส่งคลิปภาพ ร้อยละ 6.10 โพสต์ข้อความ ร้อยละ 2.50 เล่นเกม ร้อยละ 1.80 หาเพื่อนใหม่ ร้อยละ 1.50 และขายสินค้า โฆษณาประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 1.00 ตามลำดับ

ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่อเดือน พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์เดือนละ 100 – 399 บาท ร้อยละ 66.40 รองลงมาคือ 400 – 699 บาทต่อเดือน ร้อยละ 31.00 700 – 999 บาทต่อเดือน ร้อยละ 2.00 และ 1,000 – 1,200 บาทต่อเดือน ร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ 5 องค์ประกอบ คือ ทักษะการเข้าถึง ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประเมินสื่อ ทักษะการสร้างสรรค์ และทักษะการมีส่วนร่วม โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ท่านแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากหลายแหล่ง เช่น Facebook Line ได้	3.53	0.937	มาก
2. ท่านอธิบาย แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอเกินจริง การโน้มน้าวชักจูงใจของสื่อ Facebook และ Line ได้	3.40	0.811	ปานกลาง
3. ท่านตีความและแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารที่สื่อสังคมออนไลน์นำเสนอได้ และตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารบนพื้นฐานของความถูกต้องได้	3.31	0.880	ปานกลาง
4. ท่านแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ในการวิพากษ์ วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ตนเองเปิดรับจาก Facebook และ Line ได้	3.13	0.788	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีการวิพากษ์ วิเคราะห์ความคิดเห็นและร่วมกันใช้ประโยชน์ของสื่อ Facebook และ Line อย่างเหมาะสม	3.13	0.897	ปานกลาง
รวม	3.30	0.863	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 สามารถสรุปผลการศึกษารู้อู่เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และสามารถ จำแนกเป็นรายชื่อได้ ดังนี้

ทักษะการเข้าถึง จากคำถามข้อที่ 1 ท่านแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากหลายแหล่ง เช่น Facebook Line ได้ พบว่า ทักษะการเข้าถึงของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53

ทักษะการวิเคราะห์ จากคำถามข้อที่ 2 ท่านอธิบาย แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอเกินจริง การโน้มน้าวชักจูงใจของสื่อ Facebook และ Line ได้ พบว่า ทักษะการวิเคราะห์ของ ผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

ทักษะการประเมินสื่อ จากคำถามข้อที่ 3 ท่านตีความและแปลความหมายของข้อมูล ข่าวสารที่สื่อสังคมออนไลน์นำเสนอได้ และตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสาร บนพื้นฐานของความถูกต้องได้ พบว่า ทักษะการประเมินสื่อของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

ทักษะการสร้างสรรค์ จากคำถามข้อที่ 4 ท่านแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะอย่าง สร้างสรรค์ในการวิพากษ์ วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ตนเองเปิดรับจาก Facebook และ Line ได้ พบว่า ทักษะการสร้างสรรค์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13

ทักษะการมีส่วนร่วม จากคำถามข้อที่ 5 ท่านมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีการ วิพากษ์ วิเคราะห์ความคิดเห็นและร่วมกันใช้ประโยชน์ของสื่อ Facebook และ Line อย่างเหมาะสม พบว่า ทักษะการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.13

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

การศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ และด้านสุขภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านเศรษฐกิจ				
1.	มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์	2.13	1.003	น้อย
2.	มีอาชีพเสริมหรือพัฒนาอาชีพเดิมจากข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์	2.24	1.213	น้อย
3.	ใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์ / อินเทอร์เน็ต จำนวนมาก	2.48	0.923	น้อย
4.	ใช้เงินเป็นค่าซื้อโทรศัพท์หรืออุปกรณ์เพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์	2.45	1.108	น้อย
รวม		2.33	1.062	น้อย
ด้านสังคม				
5.	มีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้น	3.56	0.790	มาก
6.	มีการสื่อสารและได้พบเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น	2.91	0.906	ปานกลาง
7.	มีการสื่อสารด้วยวาจาจากครอบครัวและคนรู้จักลดลง	2.77	0.979	ปานกลาง
8.	มีการสื่อสารกับคนไม่รู้จัก/ไม่เคยพบหน้า อาจมีมิถิลอาชีพแอบแฝงเข้ามาได้	2.22	1.052	น้อย
รวม		2.87	0.932	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านอารมณ์และจิตใจ				
9.	ได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารารหรือศิลปินที่ชื่นชอบ	3.65	0.976	มาก
10.	ได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์	3.49	0.866	มาก
11.	เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสังคม อาชญากรรม และความรุนแรงทางเพศ	2.41	0.955	น้อย
12.	เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจ และการลงทุน	2.40	1.095	น้อย
รวม		2.99	0.973	ปานกลาง
ด้านสุขภาพ				
13.	ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรค	3.74	0.888	มาก
14.	ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการออกกำลังกายและการแบ่งเวลาทำกิจกรรมที่เหมาะสม	3.59	0.947	มาก
15.	มีอาการตาพร่ามัว สายตาผิดปกติหรือเปลี่ยนแปลงจากการใช้สายตา	2.69	1.207	ปานกลาง
16.	มีอาการปวดคอ/บ่า/ไหล่ จากใช้สื่อสังคมออนไลน์	2.39	1.175	น้อย
รวม		3.10	1.054	ปานกลาง
รวม		2.82	1.005	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 สามารถสรุปผลการศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 และสามารถจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 มีอาชีพเสริมหรือพัฒนาอาชีพเดิมจากข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 ใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์ / อินเทอร์เน็ต จำนวนมาก มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48 และ ใช้เงินเป็นค่าซื้อโทรศัพท์หรืออุปกรณ์เพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า มีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้น มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 มีการสื่อสารและได้พบเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 มีการสื่อสารด้วยวาจาจากครอบครัวและคนรู้จักลดลง มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และ มีการสื่อสารกับคนไม่รู้จัก/ไม่เคยพบหน้า อาจมีมิชชันนารีแอบแฝงเข้ามาได้ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้านอารมณ์และจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารานักแสดงหรือศิลปินที่ชื่นชอบ มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสังคม อาชญากรรม และความรุนแรงทางเพศ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.41 และ เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจและการลงทุน มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40

ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรค มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการออกกำลังกายและการแบ่งเวลาทำกิจกรรมที่เหมาะสม มีผลกระทบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 มี

อาการตาพร่ามัว สายตาผิดปกติหรือเปลี่ยนแปลงจากการใช้สายตา มีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 และมีอาการปวดคอ/บ่า/ไหล่ จากใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีผลกระทบอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 2) การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร และ 3) ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 393 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การสรุปผลการศึกษาแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

1. สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.30 มีอายุ 60 - 65 ปี ร้อยละ 61.60 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 31.80 ส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุ ร้อยละ 60.60 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 33.30 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยา ร้อยละ 46.30 และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 60.30

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ นิยมใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) มากที่สุด ร้อยละ 70.00 นิยมใช้บริการสื่อสังคมผ่าน

โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ร้อยละ 89.60 ส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ที่พ็อทอาศัย ร้อยละ 95.90 มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ร้อยละ 68.40 ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครั้งละ 30 – 60 นาที ร้อยละ 44.50 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อคุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่ามากที่สุด ร้อยละ 57.50 และมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์เดือนละ 100 – 399 บาท ร้อยละ 66.40

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) เมื่อจำแนกเป็นทักษะต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ดังนี้ 1) ทักษะการเข้าถึงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) 2) ทักษะการวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) 3) ทักษะการประเมินสื่ออยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) 4) ทักษะการสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13)

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.82) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากการใช้เงินเป็นค่าบริการ โทรศัพท์/อินเทอร์เน็ตจำนวนมากมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.48) ด้านสังคมมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87) โดยได้รับผลกระทบเรื่องมีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.56) ด้านอารมณ์และจิตใจมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) โดยมีผลกระทบเรื่องได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารานักแสดงที่ชื่นชอบมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.65) ด้านสุขภาพมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) โดยมีผลกระทบเรื่องการได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรคมามากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.74)

2. อภิปรายผล

2.1 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่นิยมใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) มากที่สุด ร้อยละ 70.00 นิยมใช้บริการสื่อสังคมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ร้อยละ 89.60 ส่วนใหญ่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ที่พักอาศัย ร้อยละ 95.90 มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ร้อยละ 68.40 ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครั้งละ 30 – 60 นาที ร้อยละ 44.50 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อ คุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่ามากที่สุด ร้อยละ 57.50 และมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์เดือนละ 100 – 399 บาท ร้อยละ 66.40 สอดคล้องกับงานวิจัยของมนต์ ขจรเจริญ และ ณัฏฐสิริชัย สิริปัญญาธนกิจ (2559) ศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้สื่อด้านการเปิดรับสื่อเว็บไซต์ก่อนข้างบ่อย รวมทั้งเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้ไลน์มากที่สุด ตามมาด้วยเฟซบุ๊ก ยูทูบ ภูเก็ต และอินสตาแกรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของกันตพล บรรทัดทอง (2558) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ Line มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.50 รองลงมานิยมใช้ Facebook คิดเป็นร้อยละ 72.50 นิยมใช้ Instagram คิดเป็นร้อยละ 20.50 นิยมใช้ Twitter คิดเป็นร้อยละ 16.25 และอื่นๆ ได้แก่ My Space, Hi5, Multiple คิดเป็นร้อยละ 5.75 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรณา สมวาทสรณ์ (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ทุกๆวัน ครั้งละประมาณ 30 นาที สำหรับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน พบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิช ธีระ โคตร (2561) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ พบว่า วัตถุประสงค์ของการใช้งานอินเทอร์เน็ต คือ เพื่อการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและผู้รู้

สาเหตุที่สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) ได้รับความนิยมจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เนื่องจาก ไลน์เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีฟังก์ชันที่หลากหลายและใช้งานง่าย ไม่ว่าจะเป็นการโทรฟรี ส่งข้อความ ภาพ วิดีโอ ไฟล์ต่างๆ หรือการวิดีโอคอลฟรี สร้างความใกล้ชิดในการสื่อสาร โดยเฉพาะเพื่อนๆ และบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีไลน์เพื่อให้แชร์เรื่องราวต่างๆ ได้อีกด้วย

2.2 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) เมื่อจำแนกเป็นทักษะต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น ดังนี้ 1) ทักษะการเข้าถึงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) 2) ทักษะการวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) 3) ทักษะการประเมินสื่ออยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) 4) ทักษะการสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิษ ธิระ โศทร (2561) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาวะบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ พบว่า การจำแนกการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุตามระดับทักษะการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการเข้าถึง (access) สูงที่สุด เป็นความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟน เพื่อเข้าใช้ เว็บไซต์และสังคมออนไลน์ ประเมินจากรายการคำถาม ได้แก่ ความสามารถในการใช้งาน 1) ประสบการณ์การใช้ อินเทอร์เน็ต 2) เว็บไซต์หลักที่ใช้เข้าศึกษาเนื้อหา 3) สื่อ สังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุใช้ และ 4) การอ่าน ติดตามข่าวสาร และตรวจสอบอีเมลล์ผ่าน WWW พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะนี้ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 36.09 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินี ศรีวิลาส และ ปริญญา หุ่น โภธิ์ (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ที่พบว่า การเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้นกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงใช้งานอินเทอร์เน็ตตามความหลายหลายวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกันไป ผู้สูงอายุมีความสามารถและทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตแตกต่างกันตามกลุ่มอายุ คือ มีทั้งใช้ได้คล่องและใช้ได้ระดับปานกลางและใช้ยังไม่ค่อยคล่อง

จากแนวคิดของคลาร์ค (Clark) (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2524) ที่ได้เน้นถึงความต้องการของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต้องการยอมรับนับถือ และต้องการมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม/ชุมชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีทักษะในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการแสวงหาข้อมูลตามความต้องการของตนเองจากหลายแหล่ง ซึ่งเป็นทักษะในการรู้เท่าทันสื่อลำดับแรก ทำให้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตลอดเวลา และยังเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเรียนรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการการดังกล่าว

2.3 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

พบว่า ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.82) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.33) ด้านสังคมมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87) ด้านอารมณ์และจิตใจมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) ด้านสุขภาพมีผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย คุณเจริญสิน (2559) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ที่พบว่า ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม ด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างมีผลกระทบจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรกคือ ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ด้านการดูแลสุขภาพทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 83.90 รองลงมา ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 46.80 และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการป้องกัน/รักษาโรคที่ผู้สูงอายุควรระวัง คิดเป็นร้อยละ 44.50

สามารถอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เสื่อมถอยลงทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพ ผู้สูงอายุจึงมีการหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์จากเรื่องดังกล่าวเพื่อให้ตัวเองมีสุขภาพที่แข็งแรงและรักษาสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพในแง่บวกจึงสูงกว่าด้านอื่นๆ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต หรือชมรมผู้สูงอายุควรมีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แก่ผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น

3.1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่นิยมใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ (Line) มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน และมีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อคุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่ามากที่สุด ดังนั้น องค์กรหรือหน่วยงานใดที่ต้องการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารไป

ยังผู้สูงอายุ ควรใช้สื่อสังคมประเภทไลน์ในการสื่อสารกับกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.1.3 จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านสุขภาพ โดยการได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรคมามากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ หรือประชาสัมพันธ์โครงการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุได้รับทราบ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาค้างนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นสำหรับฐานข้อมูลของผู้สูงอายุ

3.2.2 การศึกษาค้างนี้เป็นศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เท่านั้น ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไปยังเขตอื่นๆ เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้มีครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยทางด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม ในแต่ละเขตที่แตกต่างกันอาจจะส่งผลให้การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุแตกต่างกันไปด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณาพร ทิพย์กาญจนเรชา และคณะ. (2560). พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์ และสื่อสังคมของผู้สูงอายุตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 11 (ฉบับพิเศษ) (กรกฎาคม – ธันวาคม 2560).
- กัณฑ์พล บรรทัดทอง. (2558). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.
- กิตติมา สุรสุนธิ. (2542). *แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล*. กรุงเทพฯ : สาขาการบริหาร การสื่อสาร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิริณา สมวาทสรณ์. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กุลยา ดันติผลาชีวะ. (2524). *การพยาบาลผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: เจริญกิจ.
- จุฬารักษ์ สิงห์กลางพล. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ของประชาชนในเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ชวรัตน์ เชิดชัย. (2527). การโฆษณาขายตรงสินค้าประเภทกีฬาทางโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ณพล ผลากรกุล. (2559). ผลกระทบจากโฆษณาบนเฟซบุ๊ก และแนวทางการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบนเฟซบุ๊ก. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนิคั. 2 (1)* (มกราคม – เมษายน 2559).
- ณัฐชดา มงคลชาติ. (2550). การศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เกิดผลกระทบของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐคนัย เนียมทอง. (2561). *ความเข้าใจดิจิทัลกับผู้สูงอายุ*. สืบค้นจาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/7943-2018-03-20-04-39-55> 11/4/62
- ดวงแก้ว เขียรสวัสดิ์กิจ. (2552). กระบวนการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาคริมปรับสีผิวขาวทางโทรทัศน์ของผู้รับสารสตรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), กรุงเทพมหานคร.

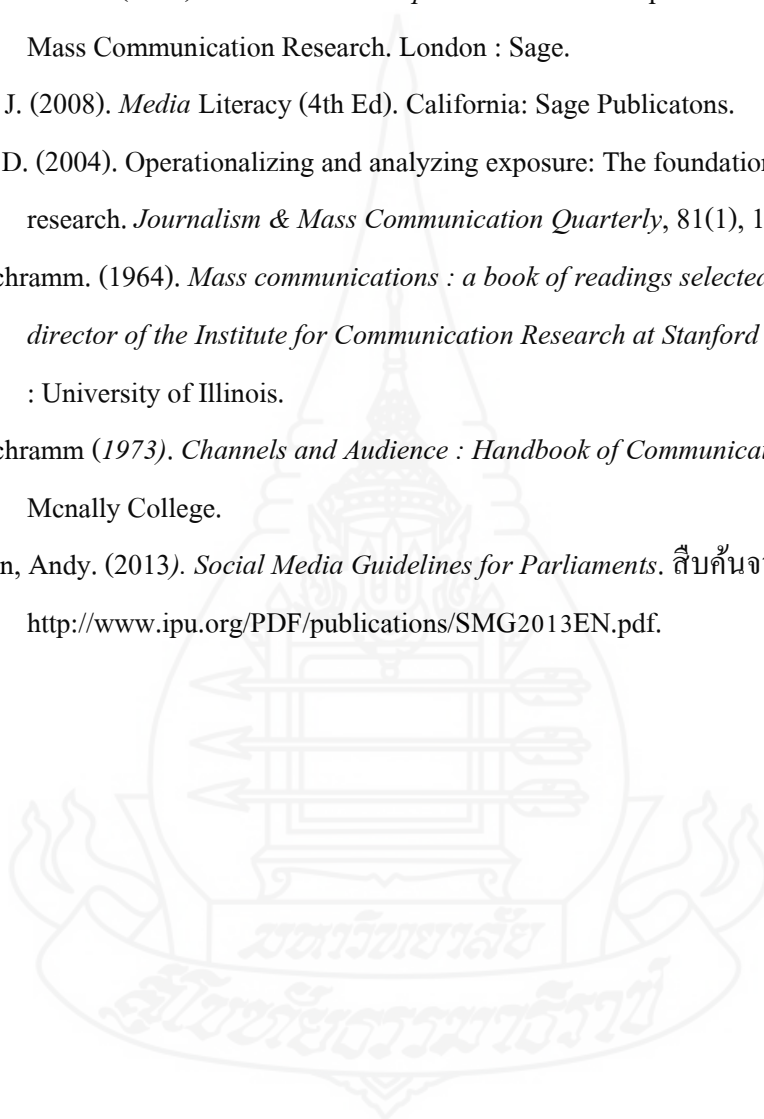
- ชัยวัฒน์ กายคำ. (2553). *Social Media คืออะไร*. สืบค้นจาก <https://krunum.wordpress.com/2010/06/02/social-network/>
- ธีรารักษ์ โพธิสุวรรณ. (2560). ทฤษฎีการสื่อสาร ใน *ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ส่งสารและผู้รับสาร*. (หน่วยที่ 6) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นลินี ศรีวิลาส และ ปริญญา หรุ่นโพธิ์. (2559). *พฤติกรรมกรเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี*. สาขาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ปกรณ์ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพ่วง. (2558). *โครงการวิจัย การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2541). *การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปัทมา คงบุญ. (2543). *การเปิดรับทัศนคติและความต้องการของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการกรองสถานการณ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พนม คลี่ฉายา. (2557). การรู้เท่าทันสื่อมวลชนกระแสหลักของคนกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 32 (2) (เม.ย.-มิ.ย. 2557), 1-24 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญาวี คณะพล. (2559). *รายงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้และผลการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
- พีระ จิรโสภณ. (2541). *ทฤษฎีสื่อสารมวลชน ในเอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2545). *หลักและทฤษฎีการสื่อสาร ในเอกสารการสอนชุดวิชา ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพ็ญผกา กาญจนภาส. (2541). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

- ภิเชก ชัยนิรันดร์. (2553). *การตลาดแนวใหม่ผ่าน Social media*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และ มินตรา สดชื่น. (2559). *รูปแบบการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุในสังคมไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร*. สาขาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- มนต์ ขอเจริญ และ ณัฏฐสิทธิ์ สิริปัญญาชนกิจ. (2559). การรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*. 10 (2) (กรกฎาคม – ธันวาคม) 2559.
- มูลนิธิพัฒนางาน. (2562). *สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ผู้สูงอายุ*. สืบค้นจาก <https://fopdev.or.th>
- ระบบสถิติทางการทะเบียน กรมการปกครอง. (2561). *จำนวนประชากรแยกอายุ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*. สืบค้นจาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php
- วรรณพร กลิ่นบัว. (2553). *การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่าน www.facebook.com ของกลุ่มวัยทำงาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- วิมลพรรณ อภาเวท สาวิตรี ชีวะสาธน์ และชาญ เดชอัสวณง. (2554). พฤติกรรมการสื่อสารในเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพมหานคร.
- ศตพล เกิดอยู่. (2558). *ทัศนคติ พฤติกรรมและการรู้เท่าทันการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของกลุ่มวัยเบบี้บูมเมอร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีทับทิม รัตนโกศล. (2527). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร แซ่ลิ้ม. (2558). *พฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชันของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- สวัสดิ์ ไหลภากรณ์. (2548). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้นำชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

- สุชา จันทน์เอม. (2536). *จิตวิทยาพัฒนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชีลา ตุลยะเสถียร, โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. (2544) *มลพิษสิ่งแวดล้อม (ปัญหาสังคมไทย)*. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น.
- สุภัทรา พันธุ์จันทร์ (2541). *การเปิดรับข่าวสารความพึงพอใจและความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อวารสารและนิตยสารใน โครงการส่งเสริมผลงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). *วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพมหานคร : นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป
- สุวิษ ธิระโคตร และ วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2561). พฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตและทัศนคติการใช้เนื้อหาด้านสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*. 36 (1) (มกราคม – มีนาคม) 2561.
- สิทธิชัย ภูเจริญสิน. (2559). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เสาวภาลัย แผลมเพ็ชร. (2559). *พฤติกรรมและผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนนทบุรี*. *วารสารสุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. ปีที่ 30 ฉบับที่ 93 มกราคม - มีนาคม 2559.
- แสงเดือน ผ่องพุด. (2556). *บทความวิชาการ สื่อสังคมออนไลน์: แนวทางการนำมาประยุกต์ใช้*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 3 (20) ตุลาคม 2556.
- อดิสรณ์ อ้นสงคราม. (2556). *ผลกระทบจากการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*. งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร.
- อุณาโลม จันทรุ่งมณี. (2549). *เปิดประตูสู่การรู้เท่าทันสื่อ: แนวคิดทฤษฎีและประสบการณ์รู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- อุษา บิ๊กกินส์. (2555). *การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ Media and Information Literacy*. *วารสารสุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. 26 (80), (กันยายน – ธันวาคม), 2555.
- Atkin, Charles K. (1973). *New Model For Mass Communication Research*. New York : The Free.
- Center for Media Literacy. (2011). *Five Key Questions That Can Change the World*. สืบค้นจาก www.medialit.org.

- Dewing, Michael. (2013). *Social Media: Introduction*. สืบค้นจาก <http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/2010-03-e.pdf>.
- Hunt, Todd and Ruben. Brent. (1993). *Mass Communication*. New York : Happer Collins College.
- McLeod, O Keefe K. (1972). *Socialization Perspective*. Current Perspectives in Mass Communication Research. London : Sage.
- Potter, W. J. (2008). *Media Literacy* (4th Ed). California: Sage Publicatons.
- Slater, M. D. (2004). Operationalizing and analyzing exposure: The foundation of media effects research. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 168–183.
- Wilbur, Schramm. (1964). *Mass communications : a book of readings selected and edited by the director of the Institute for Communication Research at Stanford University*. Urbana : University of Illinois.
- Wilbur, Schramm (1973). *Channels and Audience : Handbook of Communication*. Chicago : Ran McNally College.
- Williamson, Andy. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. สืบค้นจาก <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเรื่อง

การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อ และผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร

คำอธิบาย

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจ การเปิดรับ การรู้เท่าทันสื่อและผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงด้วยตัวของท่านเอง การตอบแบบสอบถามนี้ใช้เพื่อการศึกษา ตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ผลการของการวิจัยจะสรุปในภาพรวม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ

( ) 60 - 65 ปี ( ) 66 - 70 ปี

( ) 70 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

( ) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ( ) มัธยมศึกษา/ปวช.

( ) อนุปริญญา/ปวส. ( ) ปริญญาตรี

( ) สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

- ( ) ข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุ ( ) ธุรกิจส่วนตัว
 ( ) ค้าขาย ( ) รับจ้างทั่วไป
 ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ( ) ต่ำกว่า 10,000 บาท ( ) 10,001 – 20,000 บาท
 ( ) 20,001 – 30,000 บาท ( ) 30,001 – 40,000 บาท
 ( ) 40,001 – 50,000 บาท ( ) 50,000 บาทขึ้นไป

6. ลักษณะของสมาชิกในครอบครัว

- ( ) อาศัยอยู่คนเดียว ( ) อาศัยอยู่กับสามีหรือภรรยา
 ( ) อาศัยอยู่กับบุตร/หลาน ( ) อาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง

7. สถานภาพสมรส

- ( ) โสด ( ) สมรส
 ( ) หย่าร้าง ( ) หม้าย

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. สื่อสังคมออนไลน์ชนิดใดที่ท่านนิยมใช้บริการ

- ( ) เฟซบุ๊ก (Facebook) ( ) ไลน์ (Line)
 ( ) อินสตราแกรม (Instagram) ( ) ทวิตเตอร์ (Twitter)
 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ผ่านอุปกรณ์ใด

- ( ) คอมพิวเตอร์ ( ) โน้ตบุ๊ก
 ( ) โทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ( ) แท็บเล็ต
 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. สถานที่ที่ท่านใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่ไหน
- ( ) ที่พักอาศัย ( ) ที่ทำงาน
- ( ) ร้านบริการอินเทอร์เน็ต ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. ความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อสัปดาห์
- ( ) ทุกวัน ( ) สัปดาห์ละ 3 – 4 วัน
- ( ) สัปดาห์ละ 1 – 2 วัน
5. ระยะเวลาที่ท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใช้เวลาครั้งละเท่าใด
- ( ) น้อยกว่า 30 นาที ( ) ครั้งละ 30 – 60 นาที
- ( ) ครั้งละ 60 – 90 นาที ( ) ครั้งละ 90 – 120 นาที
- ( ) มากกว่า 120 นาที
6. วัตถุประสงค์ของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) คุยกับเพื่อนปัจจุบันและเพื่อนเก่า ( ) หาเพื่อนใหม่
- ( ) ใช้เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร ( ) ขายสินค้า โฆษณา
- ประชาสัมพันธ์
- ( ) เล่นเกม ( ) ดูหนังฟังเพลง
- ( ) โพสต์ข้อความ ( ) โพสต์รูปภาพ
- ( ) ส่งคลิปภาพ ( ) พுகุยแสดงความคิดเห็นในห้องสนทนา
- ( ) เขียน Comment ต่างๆ ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. ท่านมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์กี่บาทต่อเดือน
- ( ) 100 – 399 บาทต่อเดือน ( ) 400 – 699 บาทต่อเดือน
- ( ) 700 – 999 บาทต่อเดือน ( ) 1,000 – 1,200 บาทต่อเดือน
- ( ) มากกว่า 1,200 บาทต่อเดือน

ตอนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

5	หมายถึง	มากที่สุด	4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง	2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด			

ข้อ	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	ระดับการรู้เท่าทัน				
		5	4	3	2	1
1.	ท่านแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากหลายแหล่ง เช่น Facebook Line ได้					
2.	ท่านอธิบาย แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอเกินจริง การโน้มน้าวชักจูงใจของสื่อ Facebook และ Line ได้					
3.	ท่านตีความและแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารที่สื่อสังคมออนไลน์นำเสนอได้ และตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารบนพื้นฐานของความถูกต้องได้					
4.	ท่านแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ในการวิพากษ์ วิจารณ์ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารที่ตนเองเปิดรับจาก Facebook และ Line ได้					
5.	ท่านมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีการวิพากษ์ วิจารณ์ความคิดเห็นและร่วมกันใช้ประโยชน์ของสื่อ Facebook และ Line อย่างเหมาะสม					

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

5	หมายถึง	มากที่สุด	4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง	2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด			

ข้อ	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์	ระดับการรู้เท่าทัน				
		5	4	3	2	1
	ด้านเศรษฐกิจ					
1.	มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
2.	มีอาชีพเสริมหรือพัฒนาอาชีพเดิมจากข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์					
3.	ใช้เงินเป็นค่าบริการโทรศัพท์ / อินเทอร์เน็ต จำนวนมาก					
4.	ใช้เงินเป็นค่าซื้อโทรศัพท์หรืออุปกรณ์เพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์					
	ด้านสังคม					
5.	มีการสื่อสารกับคนในครอบครัวและคนรู้จักเพิ่มขึ้น					
6.	มีการสื่อสารและได้พบเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น					
7.	มีการสื่อสารด้วยวาจากับครอบครัวและคนรู้จักลดลง					
8.	มีการสื่อสารกับคนไม่รู้จัก/ไม่เคยพบหน้า อาจมีมิถุนาชีพแอบแฝงเข้ามาได้					
	ด้านอารมณ์และจิตใจ					
9.	ได้รับความบันเทิงและคลายความเครียดจากการดูหนัง ฟังเพลง ดูกีฬา เล่นเกม และติดตามข้อมูลดารารหรือศิลปินที่ชื่นชอบ					
10.	ได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์					

ข้อ	ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์	ระดับของผลกระทบ				
		5	4	3	2	1
11.	เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสังคม อาชญากรรม และความรุนแรงทางเพศ					
12.	เกิดความเครียดจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเศรษฐกิจ และการลงทุน					
	ด้านสุขภาพ					
13.	ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การป้องกันและรักษาโรค					
14.	ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการออกกำลังกายและการแบ่งเวลาทำกิจกรรมที่เหมาะสม					
15.	มีอาการตาพร่ามัว สายตาผิดปกติหรือเปลี่ยนแปลงจากการใช้สายตา					
16.	มีอาการปวดคอ/บ่า/ไหล่ จากใช้สื่อสังคมออนไลน์					

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวกรรณมา วรคุปต์

นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวกรรณมา วรคุปต์
วัน เดือน ปีเกิด	18 พฤศจิกายน 2500
สถานที่เกิด	อำเภอคูสิต กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (วารสาร) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. 2540 นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบูรณาการการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2562
สถานที่ทำงาน	บมจ. ธนาคารกรุงเทพ
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์

